

Meerjarenbeleidsplan 2016-2020

Colofon

Het Meerjarenbeleidsplan 2016-2020 is een uitgave van de gemeente Renkum

Inhoud en vormgeving
Gemeente Renkum

Druk
Huisdrukkerij gemeente Renkum

Oplage
60 exemplaren

Inhoudsopgave

Inleiding	6
Doel meerjarenbeleidsplan	6
Opzet en inhoud	6
Financiële consequenties	7
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	8
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	22
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	28
04 Veiligheid	32
05 Openbare ruimte	36
06 Economie & Cultuur	38
07 Inwoner, bestuur & organisatie	42
Bijlage Welk beleid is voor handen?.....	50

De gemeente Renkum in perspectief

De afgelopen twee jaren hebben voor een belangrijk deel in het teken gestaan van het vorm geven aan de sociaalmaatschappelijke vernieuwing, waarbij de inzet is geweest om de nieuwe taken in het sociaal domein die de gemeente heeft gekregen, uit te voeren binnen het beschikbare budget en tegelijkertijd onze inwoners de ondersteuning te bieden die aansluit bij hun persoonlijke situatie en behoefte.

Waar 2015 kon worden beschouwd als het jaar van de transitie is vanaf 2016 de transformatie ingezet. Renkum zet vooral in op een vraaggerichte aanpak, preventie en het beschikbaar hebben van algemene voorzieningen. Waar nodig kan de inwoner ondersteund worden door het inzetten van maatwerkvoorzieningen zodat hij of zij in staat is volwaardig inwoner te zijn.

Om de nieuwe taken in het sociaal domein efficiënt en doelmatig uit te voeren hebben we er voor gekozen om alle budgetten onder te brengen in één programma waardoor veel makkelijker geschoven kan worden met budgetten tussen de verschillende beleidsvelden. Alleen zo kunnen problemen en uitdagingen integraal worden bekeken en opgelost.

Door het instellen van een reserve sociaal domein kunnen we de schommelingen tussen de jaren opvangen, de door het Rijk opgelegde taakstellingen opvangen en ook investeren in een andere manier van werken en het ontwikkelen van algemene voorzieningen in de gemeente. Naar het zich laat aanzien werpt deze aanpak zijn vruchten af en kunnen we de door het Rijk opgelegde kortingen opvangen.

Veel van de taken in het sociaal domein kunnen door de gemeente zelfstandig worden uitgevoerd. Andere taken kunnen alleen in (sub)regionaal verband worden uitgevoerd. Daartoe werkt Renkum met 12 gemeenten in de regio Arnhem samen rondom de transformatie van het sociale domein. Met de vaststelling vorig jaar door uw raad van de op regionaal niveau uit te voeren taken heeft u de kaders gesteld voor de besluitvorming later dit jaar over het onderbrengen van deze taken in een modulaire gemeenschappelijke regeling. Daarmee zal dan de regionale samenwerking G12 zijn vormgegeven.

Door alle veranderingen in de Participatiewet moeten we ook de uitvoering van de Wsw aanpassen. De gemeenten hebben meer verantwoordelijkheden voor alle werkzoekenden met een arbeidsbeperking gekregen. Dat kan alleen goed vormgegeven worden als het beslag dat nu wordt gelegd op onze middelen door het in standhouden van de GR Permar stopt. Daarom het besluit om Permar per 1 januari 2018 op te heffen. Binnenkort zullen de 5 Permar-gemeenten een besluit nemen over het liquidatieplan voor Permar, het transitieplan en een lokaal uitvoeringplan. Wij zetten daarom intensief in op een goede regionale samenwerking binnen de arbeidsmarktregio FoodValley.

De afgelopen twee jaar heeft de gemeente tal van initiatieven van inwoners gestimuleerd en de ruimte gegeven. We merken dat de open houding waarmee ideeën van inwoners tegemoet getreden wordt het vertrouwen geeft dat de gemeente er samen met de inwoners iets mee doet. Voorbeelden zijn de initiatieven Renkum leeft, Oosterbeek proeft en jachthaven Heveahaven. Wij willen ruimte blijven bieden aan zulke en andere inwonersinitiatieven.

Er wordt door de kerngroep van inwoners hard gewerkt aan de 2^e fase van het project Doorwerth Centrum. Naar verwachting zal nog dit jaar een uitgewerkte gebiedsvisie ter besluitvorming aan uw raad worden voorgelegd. In Oosterbeek hebben we afspraken gemaakt met een initiatiefgroep over het opstellen van een gedragen stedenbouwkundig plan voor de locatie Pieter Reijenga Mavo en ook voor een visie voor de 4 Oosterbeekse landgoederen. Zo benutten we ideeën en kennis van inwoners om de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren.

In januari heeft uw raad ingestemd met het Afvalbeleidsplan. Het doel van dit afvalbeleidsplan is dat de hoeveelheid te verbranden restafval drastisch afneemt. Volgens het coalitieakkoord dient het scheidingpercentage in het jaar 2018 75% te zijn. Met deze ambitieuze doelstelling loopt

Renkum voor op de landelijke afspraken waarbij het scheidingspercentage van 75% in 2020 behaald dient te zijn. De afgesproken nieuwe manier van inzamelen zal vanaf 2017 leiden tot een duurzamere samenleving en lagere lasten voor onze inwoners.

Wij willen ondernemers de ruimte geven om te ondernemen, waarbij de gemeente de initiatieven van ondernemers faciliteert zoals reeds gebeurde in het centrum van het dorp Renkum en rond het Europaplein aldaar. Met de nieuwe Economische Visie die momenteel wordt opgesteld en ook met de detailhandelsvisies voor de kernen Oosterbeek en Renkum zal het vestigingsklimaat in onze gemeente een verbetering ondergaan.

De vier kernkwaliteiten van onze gemeente: de specifieke ligging, de grote diversiteit aan landschappen, de rijke cultuurhistorie en de Airborne geschiedenis worden met elkaar verbonden doordat ze op het snijvlak van landschap, kunst en cultuur liggen. Het unieke van Renkum is de combinatie van ligging, omgeving, cultuurhistorie en aansprekende kunst. Renkum heeft de ambitie om een kunstenaarsgemeente te zijn met een landelijke uitstraling, waarbij het erfgoed als inspiratiebron fungeert voor nieuwe ontwikkelingen. Deze ambitie waar maken is alleen mogelijk wanneer we dit samen doen: samen met inwoners, kunstenaars en culturele organisaties. Naast deze culturele invalshoek willen we ook het waardevolle landschap zelf verder versterken. Daarbij zal aandacht zijn voor bijvoorbeeld de samenhang met de landgoederen, het omgaan met water en biodiversiteit. Ook hierbij is de samenwerking met vrijwilligers essentieel.

De afgelopen jaren zijn veel schoolgebouwen in onze gemeente vernieuwd. Hierdoor behoren lessen in noodlokalen tot het verleden. Met de actualisering van het IHP is de onderwijshuisvesting voor de aankomende jaren toekomstbestendig gemaakt.

De gemeente wil haar bestuurskracht versterken door krachtenbundeling met andere partijen. De samenwerking met Rheden en Arnhem op het gebied van de bedrijfsvoeringstaken waartoe uw raad heeft besloten is gebaseerd op het uitgangspunt dat die samenwerking in het belang van onze inwoners is. Bij verkenningen tot samenwerking op andere terreinen blijft de nota Intergemeentelijk Werken Georganiseerd het uitgangspunt van handelen.

College van Burgemeester & Wethouders
Juni 2016

Inleiding

Doel meerjarenbeleidsplan

In het coalitieakkoord 2014-2018 heeft de raad het beleidskader geformuleerd voor deze raadsperiode. In het Meerjarenbeleidsplan 2014-2018 zijn de beleidsvoornemens nader uitgewerkt. Naast de realisatie van de voornemens uit het coalitieakkoord, betreft dit ook de maatregelen die we moeten nemen als gevolg van externe ontwikkelingen die op ons af komen. Daarnaast wordt het regulier beleid gecontinueerd.

Het Meerjarenbeleidsplan 2014-2018 vormt voor deze vier jaar de input van de beleids- en de begrotingscycli die we doorlopen. Op basis van de voornemens die in het meerjarenbeleidsplan zijn verwoord, wordt beleid ontwikkeld, geïmplementeerd en geëvalueerd. Jaarlijks worden de voornemens voor dat jaar nader uitgewerkt in de begroting. Over de voortgang wordt u geïnformeerd middels de tussentijdse rapportages en in de jaarstukken.

Het meerjarenbeleidsplan is geen statisch plan. Nieuwe ontwikkelingen en nieuwe inzichten maken het noodzakelijk het plan jaarlijks bij te stellen. Daarom bieden wij u elk jaar een geactualiseerd meerjarenbeleidsplan aan, dat de basis vormt voor de komende begroting. Dit Meerjarenbeleidsplan 2016-2020 vormt de tweede actualisatie van het Meerjarenbeleidsplan 2014-2018 en dient als input voor de Begroting 2017.

Opzet en inhoud

Het meerjarenbeleidsplan is ingedeeld op basis van programma's. Een programma betreft een clustering van producten met een gemeenschappelijke visie. Het betreft de volgende programma's:

Programma 1 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg

Programma 2 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit

Programma 3 Milieu, klimaat & duurzaamheid

Programma 4 Veiligheid

Programma 5 Openbare ruimte

Programma 6 Economie & cultuur

Programma 7 Inwoner, bestuur & organisatie

Per programma zijn de volgende onderdelen opgenomen in het meerjarenbeleidsplan:

Visie

Welk maatschappelijk effect wordt binnen het programma nagestreefd en wat is de aanpak op hoofdlijnen.

Wat willen we bereiken en wat doen we daarvoor?

Voor de producten die in het coalitieakkoord zijn benoemd wordt weergegeven:

- welke *doelstellingen* wij willen bereiken, oftewel: welk resultaat wil het college aan het einde van deze periode hebben behaald?
- Welke *activiteiten* wij willen ontplooiën om deze doelstellingen te bereiken.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten voor de realisatie van het programma.

In de bijlage is een overzicht opgenomen van de kaderstellende beleidsnota's die per programma door de raad zijn vastgesteld.

Financiële consequenties

De meerjarenbegroting laat, op basis van de uitkomsten van de voorjaarsnota het volgende financiële beeld zien:

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020
Primitieve begroting	1	97	153	185	-257
Bijstellingen voorjaarsnota	-297	-88	-87	-48	323
Resultaat	-296	9	66	136	66

01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg

Visie

Eén van de grootste opgaven in deze coalitieperiode is het vorm geven aan de sociaal-maatschappelijke vernieuwing. Vernieuwing die noodzakelijk is om de taken die vanuit het Rijk bij de gemeente wordt neergelegd binnen het beschikbare budget uit te voeren zonder tegelijkertijd onze inwoners in de kou te laten staan. Inwoners die het nodig hebben, krijgen ondersteuning die aansluit bij hun persoonlijke situatie en behoeften. We vertrouwen daarbij op de behoefte van mensen om in vrijheid verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leven.

Het vergroten van de zelfredzaamheid, maatschappelijke participatie, eigen (financiële) verantwoordelijkheid en keuzevrijheid van de inwoners van Renkum wordt gestimuleerd door in te zetten op versterken van de eigen kracht van de inwoner binnen zijn of haar sociaal netwerk. Daar waar dit niet toereikend is, worden de beperkingen van de inwoner gecompenseerd zodat hij of zij in staat is volwaardig inwoner te zijn.

Mensen die rechtmatig in Renkum verblijven en die tijdelijk niet in staat zijn om zelf (voldoende) inkomen te verwerven om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te voorzien, ontvangen een uitkering op maat. Inwoners met schulden worden waar nodig op een passende wijze ondersteund om deze op te lossen. Bijstand en schuldhulpverlening zijn een vangnet voor die mensen die tijdelijk niet in staat zijn om in hun eigen inkomen te voorzien. Herstel van financiële zelfredzaamheid staat daarbij voorop. Volgens de Participatiewet zijn we verplicht een tegenprestatie voor een uitkering te vragen, hierbij houden we rekening met de persoonlijke situatie en mogelijkheden.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 1A. Algemene voorzieningen
- 1B. Gezondheid
- 1C. Sport
- 1D. Educatie
- 1E. Minima
- 1F. Inkomensvoorziening
- 1G. Maatwerkvoorzieningen
- 1 Integratie uitkering sociaal domein en WMO
- 2 Transformatie Sociaal Domein

1A. Algemene voorzieningen

Doelstelling
Met ingang van 2015 zijn de decentralisaties in het sociale domein van kracht geworden. Het Rijk heeft een aantal taken en budgetten direct of via de provincie overgedragen aan gemeenten. Op de budgetten is door het Rijk gekort. In 2015 is gebleken dat het lastig is om inzicht te krijgen in de huidige en toekomstige benodigde budgetten en de klantgegevens. Ook het koppelen van beschikbare informatie om te gaan werken volgens het principe van een huishouden, een plan, een regie is ingewikkeld gebleken. Dat ligt deels aan technische problemen, deels aan weerstand bij bestaande organisaties en regels van beroepsverenigingen en deels aan wetgeving die dit blokkeert. De verwachting is dat vanwege bovengenoemde oorzaken in 2016 nog geen grote veranderingen of kostenbesparingen gerealiseerd zullen worden. In 2016 gaat er wel gewerkt worden aan het sterker maken en organiseren van het aanbod aan

voorzieningen die voor iedereen toegankelijk en dicht bij huis zijn, de algemene voorzieningen in de zogeheten "nulde lijn". Hoe beter we de algemene voorzieningen nu weten te organiseren, waardoor inwoners maximaal in staat worden gesteld zaken in de nabijheid te regelen, hoe minder de uitgaven op de lange termijn voor maatwerkvoorzieningen.

In 2016 en in mindere mate in 2017 zullen we moeten investeren, ook in personele zin, in het beschikbaar maken van algemene voorzieningen voor zowel jeugd als volwassenen.

Omdat vanaf 2017 de bezuinigingen op de gedecentraliseerde taken duidelijker zullen worden is het belangrijk om nu, met steun vanuit de reserve sociaal domein, te investeren in het enerzijds bewaren van de rust voor inwoners door bieden van continuïteit, en anderzijds versneld komen tot andere werkwijzen intern en het ontwikkelen van algemene voorzieningen en aanbod in de hele gemeente.

In de eerste helft van 2016 wordt een project uitgevoerd rond de de inkoop van algemene voorzieningen. In het verleden was het gebruikelijk door middel van subsidie een aantal algemene voorzieningen in de gemeente te bekostigen.

In 2017 gaan we dat op een andere manier organiseren. We willen, zoals in de kadernota Sociaal Domein is verwoord, inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties verleiden verantwoordelijkheid te nemen in het publieke domein. Samen creëren en realiseren van innovatieve oplossingen voor maatschappelijke opgaven is het uitgangspunt.

Ook willen we door een nieuwe manier van financieren nieuwe aanbieders een kans geven in te spelen op de vragen die zich aandienen in de gemeente. De gemeente zit niet 'vast' aan een bepaalde aanbieder, maar kan jaarlijks opnieuw bezien of een bepaald aanbod goed aansluit op de vraag die er ligt. Dat biedt ons meer sturingsmogelijkheden en meer flexibiliteit. Deze manier van financieren draagt mede bij aan het behalen van de bezuinigingsdoelstelling binnen het sociaal domein.

Activiteiten

Algemene voorzieningen

Bij het tot een succes maken van de nieuwe werkwijze van het sociaal team is het van groot belang dat de medewerkers van het sociaal team een goed overzicht hebben van de beschikbare voorzieningen. In beeld zal moeten worden gebracht welke voorzieningen er zijn en waar ze zich bevinden, maar vooral ook wat de vraag en behoefte is vanuit de inwoners en waar eventuele lacunes zitten. Ook dienen zich nieuwe organisaties en initiatieven aan op het gebied van ontmoeting, leefbaarheid, sociale cohesie.

De uitdaging voor de komende jaren is hoe de gemeentelijke organisatie de kracht van de samenleving om zelf dingen op te pakken en te organiseren in de nulde lijn kan stimuleren en ondersteunen, zonder dit te willen gaan sturen of dichtregelen. Dit betekent ook dat er integraal zal moeten gewerkt, een sectorale benadering volstaat niet meer. Het gaat om de leefbaarheid in de verschillende kernen van onze gemeente. Leefbaarheid heeft zowel een sociaal als een fysiek aspect, en beide kunnen niet los van elkaar gezien worden. We onderscheiden hierbij de volgende taakvelden: informatie, advies en voorlichting, arbeidsparticipatie, vrijwilligers en sociale samenhang en leefbaarheid.

Mantelzorg

In de nieuwe Wmo die 2015 is ingegaan ligt de nadruk niet meer op het compenseren van een gebrek maar op het versterken van zelfredzaamheid en participatie. Hierin vervullen mantelzorgers een belangrijke rol. In de nieuwe wet is de mantelzorger dan ook sterker gepositioneerd, is de definitie van mantelzorg uitgebreid, is expliciet opgenomen dat zorg moet worden gedragen voor

een jaarlijkse blijk van waardering voor mantelzorgers en dient de maatwerkvoorziening Kortdurend Verblijf (logeren) ingezet te worden ter ontlasting van mantelzorgers.

Het bestaande mantelzorgbeleid zoals beschreven in de "Notitie uitvoering mantelzorgbeleid 2013 t/m 2015" is daarom herijkt.

Juli 2015 is door B&W het uitvoeringsplan mantelzorg 2015 – 2018 vastgesteld.

Hierin is beschreven hoe de ondersteuning van de mantelzorgers op een manier wordt vormgegeven passend bij de sterkere positionering van de nieuwe mantelzorger in de Wmo 2015 en aansluitend op de wijze waarop de ondersteuning van inwoners vanuit het sociaal loket wordt georganiseerd: bij het realiseren van een passende oplossing wordt gewerkt volgens het principe een huishouden, een plan, een regisseur. Er wordt integraal gekeken naar hoe een huishouden optimaal kan worden ondersteund en versterkt, en de positie en ondersteuning van de mantelzorger wordt daarin expliciet meegenomen.

Vrijwilligersbeleid

Met de decentralisaties is er veel veranderd in het sociaal domein. Daarom zal ook de komende jaren opnieuw gekeken worden naar de rol en inzet van (zorg) vrijwilligers. In 2016 zullen de prioriteiten voor het vrijwilligersbeleid opnieuw worden geformuleerd rekening houdend met de uitgangspunten uit de kadernota en de werkwijze van het sociaal loket.

Hierbij gaat ook gekeken worden naar de huidige ondersteuningsstructuur voor vrijwilligers en hoe die opnieuw vorm moet krijgen als onderdeel van de algemene voorzieningen in de nulde lijn.

Met het digitale platform www.wehelandorpenvanrenkum.nl zijn we gestart om zelfredzaamheid van inwoners met lichte hulp- en ondersteuningsvragen te versterken. Vraag en aanbod kunnen elkaar vinden op Wehelpen.

Autisme-vriendelijke gemeente

De gemeente Renkum heeft in najaar 2014 het manifest autisme-vriendelijke gemeente ondertekend. Algemene doelstelling die wordt beoogd is om als gemeente mensen met autisme de kans te bieden om zich naar vermogen te ontwikkelen en zo zelfstandig mogelijk in de samenleving te participeren.

In 2015 zijn deelprojecten gestart op de terreinen participatie, onderwijs, sport, communicatie. Het gaat er niet zozeer om specifiek beleid te ontwikkelen voor de doelgroep mensen met autisme. Het gaat erom dat mensen met autisme zoveel als mogelijk deelnemen aan en gebruik maken van voorzieningen op de diverse leefgebieden. Maatregelen richten zich op het verbeteren van de toegankelijkheid van de algemene voorzieningen en het toerusten van de daar werkzame professionals en vrijwilligers.

Daarnaast wordt gekeken hoe de hulp, zorg en ondersteuning gericht op mensen met autisme kan worden verbeterd. In 2015 is ook het (deel)project 'levensbrede aanpak' uitgevoerd. In dit project wordt de koppeling gelegd tussen de vraag naar hoe de ondersteuning voor mensen met autisme het beste kan worden georganiseerd en de opgave die er ligt om het sociaal loket van de gemeente verder te ontwikkelen.

In het project wordt een vernieuwende werkwijze beproefd en verder ontwikkeld. Dit gebeurt aan de hand praktijksituaties die zich voordoen bij het inrichten van de ondersteuning voor mensen met autisme.

Achterliggende gedachte is dat als je de hulp, zorg en ondersteuning voor mensen met autisme vanuit (het sociaal loket van) de gemeente goed hebt georganiseerd dit ook ten goede zal komen aan andere groepen waar het sociaal loket door de decentralisaties nu mee te maken krijgt, zoals mensen met een licht verstandelijke handicap, psychiatrische problematiek of met een dementieel ziektebeeld.

De aandacht voor de groep mensen met autisme heeft ertoe geleid dat de methodiek "Wrap around care" naar voren is gekomen als een goede aanpak voor meervoudige vragen.

Deze aanpak is een vast onderdeel geworden van de werkwijze van de van de coaches van het sociaal team.

In het kort houdt dit in dat als blijkt dat de ondersteuningsvraag van een hulpvrager meervoudig is en dat een oplossing verder reikt dan alleen de inwoner zelf en de huisgenoten en/of mantelzorgers kunnen bieden, Wrap Around Care kan worden ingezet.

Wrap Around Care is een proces, waarin het hele netwerk om ene huishouden heen (inclusief alle betrokken instanties en partijen) in beeld wordt gebracht. In verschillende stappen wordt gesproken met betrokkenen vanuit het netwerk en met de inwoner zelf en gaandeweg wordt een plan ontwikkeld.

Hierin neemt bij voorkeur de inwoner zelf de leiding, de coach ondersteunt, faciliteert, stimuleert en coacht.

Integratie minderheden: taal en participatie

Bij de uitvoering van de participatie-wet wordt extra gelet op basisvaardigheden met de invoering van de "taaleis". Uitkeringsgerechtigden zijn verplicht om aan hun taalcompetenties te werken als dit nodig is voor participatie. Naast het algemeen aanbod van educatie zet de gemeente Renkum via het taalproject middelen in voor een individueel maatwerk-aanbod gericht op snelle koppeling naar werk (bijvoorbeeld training taal op de werkvloer).

Integratie minderheden: vergunninghouders asiel

Het aantal nieuwkomers dat bij de gemeente instroomt neemt de komende jaren toe. Het gaat om vergunninghouders asiel. De gemeente heeft een taakstelling om deze mensen huisvesting aan te bieden. Zij krijgen bijstand en worden gefaciliteerd bij hun integratie.

Vluchtelingenwerk Oost Nederland voert de maatschappelijke begeleiding uit, ondersteunt de mensen (die vaak nog maar kort uit Syrië of Eritrea zijn gevlucht) bij de huisvesting, regelen van de uitkering, zorg en onderwijs voor kinderen en de inburgering voor volwassenen. Het is een intensief programma dat door lokale vrijwilligers wordt uitgevoerd in samenspraak met het sociaal loket. Bij de start spreken de nieuwkomers vaak geen woord Nederlands.

Om aan de taakstelling te kunnen voldoen zal de gemeente de komende jaren creatieve oplossingen moet vinden voor het beperkt woningaanbod.

Meldpunt discriminatie en pesten

Wij stellen inwoners, als zij hier niet zelf uitkomen, in de gelegenheid om onafhankelijk melding te doen van ongelijke behandeling (discriminatie) en pestgedrag. Veel klachten hebben te maken met ongelijke behandeling op de arbeidsmarkt en problemen in de buurt.

De dienstverlening wordt in de regio uitgevoerd door het Meldpunt Discriminatie en Pesten (voorheen ADV Artikel 1). Komende jaren wordt de samenwerking met het sociaal loket versterkt en zal de aandacht meer gelegd worden bij preventie en advisering binnen het sociaal domein.

De onderwerpen arbeidsparticipatie en werkgeversdienstverlening zijn verplaatst naar 1F, omwille van de koppeling met inkomensvoorziening.

1B. Gezondheid

Doelstelling
Collectieve preventie op het gebied van gezondheid.

Activiteiten:

Landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen

Er is sprake van een verschuiving van het begrip gezondheid als het afwezig zijn van ziekten naar een bredere opvatting gericht op de mate waarin inwoners zo zelfstandig als mogelijk deelnemen aan de samenleving. Daarin is het verband duidelijk van het belang van gezondheid binnen het sociaal domein. Vanuit die verbinding wordt eveneens verbinding gelegd met de overige beleidsvelden van gemeenten in het kader van wonen en werken. Deze nieuwe visie op gezondheid is onderdeel van bewustwording van de samenhang tussen beleid die zowel buiten de ambtelijke organisatie als binnen de ambtelijke organisatie gestimuleerd moet worden. Deze bewustwording heeft tevens tot doel om beleid actief met elkaar te verbinden om effectievere en efficiënter te kunnen werken vanuit de bestaande en nieuw te vormen netwerken.

Regionale Visie

Regionale visie publieke gezondheid

De regionale nota gezondheidsbeleid 2012-2014 is voor 2015 als vigerend beleid vastgesteld. De tekst voor de regionale visie publieke gezondheid is inmiddels in het Bestuurlijk Overleg Publieke Gezondheid (BOPG) van maart goedgekeurd voor toeleiding voor besluitvorming naar de 16 gemeenten van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden.

Het regionale verband wordt hierin verbreed met de West Veluwe Vallei. Daarmee is er geen scheiding meer in visie op de publieke gezondheid in de gezondheids- en veiligheidsregio van de VGGM. De uitwerking van de visie is een lokale aangelegenheid. Voor ons gemeentelijk gezondheidsbeleid betekent dit een invlechting in het totale sociaal domein, waardoor er geen apart beleid publieke gezondheid zal worden geformuleerd. Deze aanpak past bij de samenhang binnen het sociaal domein.

Wmo

In de Wmo 2015 komen we veel nieuwe functies tegen. Wij hebben hiermee een bredere verantwoordelijkheid voor de ondersteuning van onze inwoners met een beperking. De taken en verantwoordelijkheden zijn aan het verschuiven. We trekken daarom nadrukkelijker op met de zorgverzekeraar en we zoeken ook nauwe samenwerking met huisartsen en wijkverpleegkundigen.

Integraal jeugdbeleid

Vanaf 1 januari 2015 zijn wij bestuurlijk en financieel verantwoordelijk voor alle jeugdhulp, de uitvoering van kindbeschermsmaatregelen en jeugdreclassering. In de transformatie van de jeugdzorg wordt gewerkt aan de versterking van het preventieve veld. Dit doen wij in samenwerking met alle partners die rondom jeugd staan (netwerk). De aanpak is vanuit een integrale benadering waarin alle beleidsvelden met elkaar zijn verbonden. Doel is een verschuiving van maatwerk voorziening naar algemene voorziening, laagdrempelig en vrij toegankelijk of toegankelijk met een lage vergoeding zoals bijvoorbeeld het peuter(speelzaal)werk. Het netwerk op zich is niet nieuw, maar de versterking van de verbindingen tussen de netwerkpartners is meer gericht op samenwerken en niet op volgtijdelijk inzet plegen. Hierin zoeken wij de samenwerking met huisartsen en stimuleren wij de samenwerking tussen huisartsen en jeugdartsen en -verpleegkundigen. Binnen dit kader wordt gewerkt aan de inzet van een POH-jeugd GGZ die de jeugdige en het gezin korte begeleiding kan geven en heel gericht kan verwijzen indien nodig. Uit praktijkvoorbeelden blijkt hierdoor minder snel wordt doorverwezen en dat lichte problematiek wordt opgelost. Dit is voordelig voor alle betrokkenen. Ook het sociaal loket speelt hierin een belangrijke rol, nu deskundigen uit het veld hierin werkzaam zijn. Zodoende kan van hun inzet

voor korte begeleiding gebruik gemaakt worden en hoeft niet naar hulp van aanbieders te worden verwezen. In alle gevallen geldt natuurlijk wel: tenzij noodzakelijk.

In de uitvoering wordt op basis van de specifieke situatie van het kind en zijn gezin maatwerk geleverd op basis van de verbindingen tussen (gezondheids)zorg, onderwijs, werk en inkomen, sport en veiligheid.

Voor de leeftijd -9 maanden 4 jaar wordt het kind gevolgd door het consultatiebureau dat in nauwe samenwerking staat met het Sociaal Team. Onderdeel van de inkoop is extra huisbezoeken door de jeugdverpleegkundige, zodat vroeg gesignaleerd wordt of binnen een gezin extra hulp en ondersteuning nodig zijn.

De verbinding (speciaal) basis onderwijs met jeugdhulp (5-12 jaar) wordt vormgegeven door middel van de inzet van de GGD en het Sociaal Team. De jeugdverpleegkundige en de jeugdarts zijn aangesloten op de zorgteams van de scholen, evenals het sociaal loket. Daardoor kunnen zorg en ondersteuning langs korte lijnen worden geregeld.

De verbinding voortgezet (speciaal) onderwijs wordt lokaal op dezelfde wijze vormgegeven als binnen het basisonderwijs. Voor de jeugdigen die buiten onze gemeente het onderwijs volgen is de leerplicht ambtenaar de verbindende schakel als lokaal binnen een gezin ondersteuning nodig is. De leerplicht staat ook hierin dicht tegen het sociaal loket aan.

Met het verschuiven van ondersteuning op basis van de AWBZ naar de jeugdhulp is de gemeente ook verantwoordelijk voor begeleiding en persoonlijke verzorging binnen de schoolse situatie van leerlingen die op grond van hun beperkingen zorg nodig hebben om het onderwijs te kunnen volgen. Met het samenwerkingsverband V(S)O worden hierover maatwerk afspraken gemaakt (uitvoering).

In het netwerk rondom jeugdhulp wordt nadrukkelijk de verbinding gezocht met huisartsen, in de samenwerking Sociaal Team, jeugdartsen en -verpleegkundigen, PSZ en KDV en onderwijs. Ook de verbinding met de kinderartsen (ziekenhuizen) zal aan het netwerk worden toegevoegd.

In het kader van Renkum autisme vriendelijke gemeente wordt nadrukkelijk de samenwerking gezocht met kinderopvang en peuterspeelzaal (voorschool) en het onderwijs. Hierbij richten we ons op kennis overdracht, vroeg signalering en passende ondersteuning. Hierbij krijgt ook de implementatie van de methodiek Wrap Around Care de aandacht.

Soms kunnen kinderen uit het oogpunt van veiligheid niet thuis blijven wonen en zijn zij op pleegzorgvormen aangewezen. Omdat uit onderzoek duidelijk is dat het voor kinderen heel nadelig is om hen uit hun gezinssetting te halen, daardoor lopen zij jaren (ontwikkel) achterstand op en lopen tegen hechtingsproblemen aan die hun ontwikkeling zwaar belemmeren, zal de uitvoering erop gericht zijn om pleegzorgvormen in te zetten als alle andere vormen van ondersteuning geen soelaas bieden voor het gezin. Veiligheid staat hierin wel voorop. Onder die andere vormen van zorg vallen bijvoorbeeld hulp bij het huishouden, begeleiding. Daarnaast gaan wij ons ook richten op goede arrangementen voor 18+ die uit pleegzorg komen, zodat er een goed en veilig verloop is van jeugdzorg naar Wmo en de jongeren niet tussen wal en schip raken.

Aansluiting onderwijs, jeugdhulp en arbeidsmarkt voor kwetsbare jeugdigen wordt vormgegeven via een integrale aanpak vanuit de samenwerkende partners is dit veld. En ook hier geldt dat er aandacht is voor 18+ jeugdigen zodat zij niet tussen wal en schip raken.

Ook de aanbieders van zorg hebben een opdracht in de transformatie van het zorglandschap. Er wordt regionaal en bovenregionaal gewerkt aan meer ambulante zorg en vermindering van bedden. Ook wordt er gericht gewerkt (en ingekocht) op het verminderen van bovenregionale zorg ten behoeve van de regionale dan wel lokale zorg. Dit wordt gedaan in samenwerking met alle Gelderse samenwerkende gemeentelijk regio's.

Dwang en drang in jeugdzorg. Met Jeugdbescherming Gelderland zijn afspraken gemaakt tot en met 2016, in samenhang met het Leger des Heils en de William Schickergroep (WSG) als het gaat om dwang trajecten (via een OTS). Daarnaast kan ook gekozen worden voor een vrijwillige plaatsing. De uitvoering hiervan lag bij het vroegere Bureau Jeugdzorg maar ligt nu bij het Sociaal

Team. De inzet is om zoveel mogelijk dwang te voorkomen. Uit een eerste mondelinge rapportage van de WSG blijkt dat de instroom drastisch is terug gelopen. Daarnaast werken deze gecertificeerde instellingen ook aan kortere trajecten. Hierin zal samenwerking worden gezocht met het sociaal loket zodat een jeugdige goed begeleid gaat worden vanuit de (vrijwillig) gesloten setting naar de gemeente waar hij gaat wonen.

1C. Sport

Doelstelling

Rekening houdend met de positieve maatschappelijke waarde van sport, mogelijkheden scheppen voor en stimuleren van (blijvende) deelname aan sport door een zo groot mogelijk deel van de Renkumse inwoners.

Activiteiten:

- Uitwerken ambities Sportnota

Voor wat betreft de ambities breedtesport en welzijn.

Er zijn verschillende (combinatie)functies gerealiseerd vanuit de Brede Impuls combinatiefuncties en de regeling "Gelderland Sport!". Deze sportprofessionals zijn actief onder de noemer Sport- en Bewegteam. Het team wordt de komende jaren ingezet op verschillende sport & beweeg programma's om doelen en ambities uit de sportnota te realiseren. Dit gebeurt in samenwerking met inwoners, sportverenigingen, sportscholen, huisartsen, fysiotherapeuten, scholen, welzijnsinstellingen en instellingen voor maatschappelijke opvang.

Voor wat betreft de ruimtelijke ambitie.

De verzelfstandiging van Sportpark de Duitse Kamp wordt in 2016 geëvalueerd en naar aanleiding daarvan worden afspraken gemaakt voor de jaren daaropvolgend. Met de opgerichte beheerstichting op sportpark Hartenstein worden in 2016 afspraken gemaakt om tot verzelfstandiging te komen. Voor sportpark de Bilderberg en Wilhelmina zijn wij in overleg over verzelfstandiging.

Eind 2015 is de sportnota tussentijds geëvalueerd. In juni wordt het onderwerp in een themabijeenkomst met de raad besproken. Daar waar nodig worden de ambities en beleidsvoornemens uit de sportnota in 2016 aan de raad voorgelegd.

1D. Educatie

Doelstelling

Educatie draagt bij aan de participatie van alle inwoners door het ontwikkelen van de basisvaardigheden taal, rekenen en digitale vaardigheden. Voor mensen met een laag opleidingsniveau (laaggeletterden) of nieuwkomers (na hun inburgering) blijft lokaal de toegang tot een educatie-aanbod.

Renkum en Oosterbeek behouden een volwaardige bibliotheek (voor kinderen en volwassenen)

Activiteiten:

Volwaardige bibliotheek in Renkum en Oosterbeek

Renkum en Oosterbeek behouden een volwaardige bibliotheek. De gemeente Renkum zet in op een openbare bibliotheek die bijdraagt aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van inwoners. De gemeente vraagt de bibliotheek in te zetten op bevorderen van informatie- en digitale vaardigheden; lezen en schrijven; taal als basis voor maatschappelijke participatie; werk en inkomen; educatie; e-overheid; de bibliotheek als neutrale, onafhankelijke, veilige ontmoetingsplek.

We streven ernaar om in 2017 de bibliotheek op school ingevoerd te hebben op alle basisscholen.

Volwassenen educatie

Komende jaren verandert het inkoopbeleid voor educatie. Geleidelijk wordt de verplichte winkelnering bij de ROC's los gelaten en mogen we ook bij andere aanbieders vormen van taal- en rekenonderwijs inkopen. De rijksmiddelen worden regionaal ingezet (via contactgemeente Arnhem) op basis van een regionaal educatief programma. Gaandeweg willen we meer verbinding maken tussen het onderwijs- en het arbeidsmarktbeleid.

Educatie en aanpak laaggeletterdheid

Hoewel het soms lastig is laaggeletterdheid te signaleren, hechten wij belang aan een goede aanpak om inwoners zelfredzamer te maken.

De gemeente Renkum doet daarom mee in het bondgenootschap aanpak laaggeletterdheid Arnhem en regio. Hier zetten allerlei maatschappelijke partners, zoals bibliotheken, welzijnsinstellingen, scholen en werkgevers, zich gezamenlijk in voor geletterdheid. Hierdoor wordt de samenwerking tussen lokale partners versterkt en worden inwoners met een taalprobleem eerder bereikt.

Het actieprogramma "Tel mee met taal" wordt in 2016 uitgerold over Nederland. In de periode 2016-2018 wordt verwacht dat elke gemeente een sluitende aanpak ontwikkelt op het gebied van laaggeletterdheid.

Met het Bondgenootschap laaggeletterdheid én de stichting Lezen&Schrijven zijn we in gesprek over hoe we invulling gaan geven aan het Taalhuis, binnen dit actieprogramma. Bibliotheek Veluwezoom, in haar rol als aanbieder van dienstverlening op het gebied van taal, lezen en digitale vaardigheden vervult hierin een coördinerende rol.

Aansluiting van jeugdhulp op het onderwijs

Het sociaal team is aangesloten op de multidisciplinaire casus overleggen van de scholen voor basisonderwijs. Hiermee is de verbinding gemaakt tussen jeugdhulp en onderwijs zodat indien nodig snel de juiste hulp kan worden ingezet. De GGD (gezondheidszorg) is eveneens op de multidisciplinaire casus overleggen van het onderwijs aangesloten.

De aansluiting met het overige onderwijs wordt verzorgd door de een consultant of coach en de leerplicht ambtenaar van het sociaal team .

Om jongeren die dreigen uit te vallen te stimuleren aan het onderwijs te blijven deelnemen om hun startkwalificatie te behalen wordt inzet gepleegd door het team '2Gethere'.

Ook de (extra) inzet van de jeugdarts in het lokale voortgezet onderwijs draagt hieraan bij. De inzet van de POG jeugd GGZ wordt in 2016 gestalte gegeven.

Dyslexiezorg

Op grond van de jeugdwet is de gemeente ook verantwoordelijk voor het bieden van dyslexiezorg. Om het gebruik hiervan in goede banen te leiden en om bureaucratische rompslomp te voorkomen zijn voor het onderwijs en de aanbieders spelregels (afspraken kader) voor de uitvoering vastgesteld. Dit afspraken kader komt overeen met het kader dat eerder door de zorgverzekeraar werd gehanteerd.

Wij volgen de komende jaren het gebruik van deze vorm van zorg. Indien sprake is van opvallende pieken in het gebruik gaan wij in gesprek met het onderwijs of de aanbieder.

Lokale educatie agenda (LEA)

De samenwerking tussen de gemeente en het onderwijs is verankerd in de LEA. De LEA kent drie tafels: 2-5 jaar, 5-14 jaar en het besturen overleg. Het doel van het LEA-overleg is een sluitende onderwijs/zorgstructuur. Het LEA-overleg is een hulpmiddel om de integraliteit tussen onderwijs,

zorg en welzijn te borgen. Daarnaast is het ook het platform van overleg over de uitvoering van wettelijke taken.

Prioriteiten voor de komende jaren zijn

- aansluiting jeugdbeleid en passend onderwijs;
- doorontwikkeling VVE, waaronder aandacht voor intern kwaliteitsplan van aanbieders en educatieve ouderbetrokkenheid bij aanbieders en in het basisonderwijs;
- preventieve inzet leerplicht;
- stimuleren van de samenwerking van scholen voor het basisonderwijs in de subregio op het gebied van inzet op (bijvoorbeeld) 'plusklas' naast aandacht voor achterstanden;
- goede afspraken met het voortgezet (speciaal) onderwijs in het kader van zorg en onderwijs;
- aansluiting VMBO op MBO en op de arbeidsmarkt (P-wet);
- blijvende inzet op onderwijs aan woonwagen- en zigeuner kinderen (OWWZ).
- aandacht voor extra instroom van asielkinderen binnen primair en voortgezet onderwijs.

Onderwijsachterstanden

Uit de middelen voor het VVE (geoordeelde middelen) kan een éénmalige impuls van € 40.000 voor onderwijs achterstanden in het basisonderwijs worden gegeven. Deze inzet kan geen structureel karakter hebben en beperkt zich dus tot kennisverrijking en/of aanschaf van onderwijs middelen gericht op het voorkomen en beperken van onderwijs achterstanden.

Peuterspeelzaalwerk

De laatste jaren is sprake van een afname van het aantal peuters dat de peuterspeelzaal bezoekt. Deels wordt dit veroorzaakt door de rol van de kinderopvang en deels door een teruglopend aantal peuters. Voor de jaren die komen wordt gekeken of het nodig is om de toeleiding tot het peuterspeelzaal een impuls te geven, met name bij die groepen waar sprake is van een afstand tot het onderwijs. Het Peuterspeelzaalwerk krijgt een nadrukkelijke plek in het kader van de versterking van het preventieve veld op basis van de Jeugdwet. De samenwerking met het consultatiebureau wordt daardoor geïntensiveerd. Landelijke ontwikkelingen in het kader van de voortgaande harmonisatie worden gevolgd.

Cultuureducatie

We verstevigen de samenwerking tussen scholen en culturele instellingen in de gemeente en gaan uit van een brede verankering van cultuur binnen het reguliere onderwijs. Wij willen stimuleren dat scholen meer eigenaar worden van het cultuuronderwijs en culturele instellingen vragen in hun behoeften te voorzien.

1E. Minima

Doelstelling
In het nieuwe integrale armoedebeleid worden maatregelen bedacht om de zogenaamde armoedeval tegen te gaan. Doelstelling is dat werken aantrekkelijker wordt. Tegelijkertijd mag de groep mensen die nooit (meer) aan het werk kan gaan hiervan niet de dupe worden. In de bestrijding van armoede staan verder kinderen centraal. Er moet worden voorkomen dat zij in hun ontwikkeling worden geremd, doordat zij opgroeien in armoede. Mensen met schulden moeten weer financieel en maatschappelijk zelfredzaam kunnen functioneren. Het uitgangspunt daarbij is dat mensen primair zelf verantwoordelijk zijn en blijven voor het oplossen van hun schulden. Waar nodig ontvangen zij daarbij ondersteuning op maat.

Activiteiten:

- Het binnen het sociaal domein integraal uitvoeren van een activerend minimabeleid. Het accent ligt daarbij op maatschappelijke participatie met bijzondere aandacht voor gezinnen met kinderen.
- Adviseren en ondersteunen van inwoners, met dreigende schuldensituaties, bij het maken van vervolgstappen om hun financiële situatie te verbeteren.
- De schuldhulpverlening is de schakel die volgt op preventie van schulden en schulddienstverlening (informatie en advies) en bestaat uit de activiteiten: schuldregelen, instellen moratorium, schuldsanering, inkomensbeheer, budgetcoaching en hulp bij het aanvragen van een WSNP verklaring.
- Wij behouden de regie over de schuldhulpverlening door middel van casemanagement vanuit de gemeente.
- De zwaarte van de ondersteuning wordt afgestemd op de situatie en de mogelijkheden van de inwoners zelf.

1F. Inkomensvoorziening**Doelstelling**

Het zorgen voor een tijdige en rechtmatige verstrekking van inkomensvoorzieningen. Daarbij geven wij uitvoering aan de verplichting van het Rijk om op maat een tegenprestatie te vragen.

Activiteiten:**• Inkomensverstrekking:**

Maandelijks betaalbaar stellen van uitkeringen op grond van wettelijke voorschriften in Participatiewet, Bbz2004, Ioaw en Ioaz (doorlopend).

• Bijzondere bijstand (doorlopend):

Wij verstrekken, op aanvraag, individuele bijzondere bijstand in extra noodzakelijke kosten van het bestaan.

Arbeidsmarktondersteuning

Met de invoering van de Participatiewet hebben gemeenten in een aantal opzichten een bredere opdracht gekregen:

1. De gemeente is naast de inwoners die aangewezen zijn op gemeentelijk inkomensondersteuning ook verantwoordelijk voor de arbeidsmarktondersteuning van inwoners met een arbeidsbeperking die arbeidsvermogen hebben;
2. De taak van de gemeente bevat niet meer alleen de ondersteuning bij het vinden van werk, maar ook ondersteuning bij het behouden van werk zoals loonkostensubsidie en begeleiding op de werkplek;
3. Om de mogelijkheden op de arbeidsmarkt in beeld te brengen en te organiseren werkt Renkum mee aan de regionale werkgeversdienstverlening in de arbeidsmarktregio FoodValley. Een onderdeel hiervan is het regionaal werkbedrijf dat de taak heeft om de mensen met een arbeidsbeperking te verbinden met de landelijke banenafspraken van het sociaal akkoord.

Arbeidsmarktondersteuning wordt waar nodig een onderdeel van het integrale handelingsplan. Zo zorgen wij ervoor dat de kans om werk te vinden en te behouden zo groot mogelijk is. De Participatiewet maakt het mogelijk om te werken met een beperkte loonwaarde. Dit vraagt om een nieuwe manier van kijken naar de arbeidsmarktmogelijkheden van inwoners en de mogelijkheden op de arbeidsmarkt. Wij hebben de taak om de arbeidsmogelijkheden van inwoners (opnieuw) in beeld te krijgen en te houden. Een belangrijk deel van de inwoners die arbeidsmarktondersteuning nodig hebben, komt van voortgezet speciaal onderwijs en praktijkscholen. Wij geven prioriteit aan

deze groep in de uitvoering zodat zij zich vanuit school door kunnen ontwikkelen. Bij arbeidsmarktondersteuning is ook extra aandacht voor inwoners met autisme. Met de juiste aanpassingen in het takenpakket en arbeidsomstandigheden kan juist deze groep zich goed ontwikkelen. Wanneer de Participatiewet succesvol is, zal de groep inwoners die arbeidsmarktondersteuning nodig heeft om werk te behouden komende jaren steeds verder toenemen. Dit heeft financiële gevolgen voor het beschikbare budget.

De arbeidsmarkt wordt flexibeler en er is steeds meer vraag naar arbeid in andere vormen dan loondienst. Wij gaan de arbeidsmarktondersteuning beter afstemmen deze vraag. Wij gaan inwoners die interesse hebben en voor wie dit tot de mogelijkheden behoort de benodigde ondersteuning bieden.

Wanneer mensen (nog) geen mogelijkheden op de arbeidsmarkt hebben, kunnen zij nog steeds een zinvolle maatschappelijk bijdrage leveren. Dit kan zijn in de vorm van participatieplaatsen, arbeidsmatige dagbesteding, vrijwilligerswerk of beschutte werkplekken (in loondienst). Doel van deze beschermde plekken is dat mensen van waarde zijn en zich kunnen ontwikkelen. Voor de ondersteuning van deze groep mensen zoeken wij de verbinding tussen WMO en arbeidsondersteuning. Hiervoor onderzoeken wij de benodigde vraag aan beschermde plekken in de gemeente en stellen wij een beleidskader op. Samen met geïnteresseerde organisaties willen wij waar nodig nieuwe passende dienstverlening te ontwikkelen.

Werkgeversdienstverlening

Lokaal koppelen wij economisch beleid ook aan werkgelegenheid en in het bijzonder voor mensen met een arbeidsbeperking. Met deze verbinding kunnen wij op meerdere vlakken maatschappelijke meerwaarde leveren en de operationele capaciteit verbinden. Op lokaal en regionaal niveau informeren wij ondernemers over de mogelijkheden en de meerwaarde die het in dienst nemen van mensen met een arbeidsbeperking kan bieden. Werkgeversservicepunt (WSP) FoodValley heeft een belangrijke rol. De samenwerking tussen de deelnemende gemeenten (Barneveld, Ede Renkum, Renswoude, Rhenen, Scherpenzeel, Veenendaal en Wageningen) , UWV en SW-bedrijven krijgt steeds beter vorm. Het WSP onderhoudt contacten met ondernemers en biedt hulp bij personeelsvraagstukken. Vacatures en baanopeningen worden regionaal gedeeld zodat de werkgever de meest geschikte kandidaten voorgesteld krijgt. Het WSP heeft de doelstelling om voor de deelnemende organisaties een aantal plaatsingen te realiseren.

Permar

Verwacht wordt dat de Permar de komende jaren wordt afgebouwd en dat het beleid t.a.v. de WSW meer lokaal wordt vormgegeven. Uiteraard heeft dit de komende jaren financiële consequenties. Omdat de omvang nog niet bekend is wordt dit moment alleen als aandachtspunt vermeld.

1G. Maatwerkvoorzieningen

Doelstelling

We willen maatwerk voor alle inwoners. Wij stimuleren burenhulp, zonder daarbij privacy uit het oog te verliezen en professionele ondersteuning te verdringen. We kiezen daarom ook voor een brede inzet van het PGB model. Binnen de wettelijke kaders wordt een eigen bijdrage in de (zorg)kosten gevraagd.

De doelstelling is de inwoner zo lang mogelijk zelfredzaam en maatschappelijk actief te laten blijven. Waar nodig wordt voorzien, met eigen financiële verantwoordelijkheid van inwoners, in individuele hulp.

Activiteiten:

Wet maatschappelijke ondersteuning

In de nieuwe Wmo is geen sprake meer van het compensatiebeginsel, in plaats daarvan is de maatwerkvoorziening gekomen: een op behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van een persoon afgestemd geheel van diensten, hulpmiddelen, woningaanpassingen en andere maatregelen. Het doel van de maatwerkvoorziening is het leveren van een bijdrage aan de zelfredzaamheid en participatie van de cliënt.

Voorzieningen die onder maatwerk Wmo vallen zijn: advies en ondersteuning (onafhankelijk advies), begeleiding, huishoudelijke hulp, persoonlijke verzorging (Wmo-deel), woningaanpassingen, hulpmiddelen, begeleid wonen (niet wonen/ zorg), bijzonder vervoer (Wmo-vervoer, zorgtaxi), dagbesteding, maatwerkvoorzieningen op het gebied van mantelzorg, maatschappelijke opvang en cliëntondersteuning.

Verwerving en contractering Wmo en Jeugdhulp

Verwerving van maatwerkvoorzieningen wordt zoveel als mogelijk regionaal georganiseerd met behoud van lokale aanvullende producten. Zowel binnen de regionale verwerving als de aanvullende lokale verwerving is aandacht voor innovatie en transformatie.

De zeer specialistische jeugdhulp wordt landelijk door de VNG ingekocht tot en met 2017. Met partijen zal overleg plaatsvinden hoe het daarna verder moet met de verwerving van deze zeer specialistische hulp.

Een aantal specialistische functies worden bovenregionaal (op provinciaal niveau) verworven.

Pilot Klantgerichte zorgarrangementen en financiering

We willen in Renkum inzetten op de pilot "Klantgerichte zorgarrangementen en financiering". Deze pilot is onderdeel van het Programma van Eisen van de voor 2016 aanbestede Hulp bij het Huishouden. Het gaat om een op de lokale situatie afgestemde pilot, waarmee cliënten, medewerkers en aanbieders worden gestimuleerd tot transformatie van maatschappelijke ondersteuning. De bedoeling is een start te maken met verbinding zoeken op het snijvlak van Wmo en de Zorgverzekeringswet.

Jeugd

Naast de algemene voorzieningen voor jeugd, waaronder jeugdgezondheidszorg, algemeen maatschappelijk werk en jeugd en jongeren werk, bestaat de jeugdhulp uit maatwerkvoorzieningen. Deze betreffen Jeugd GGZ (basis en specialistisch) opvoedingsondersteuning, begeleiding en behandeling en diverse vormen van verblijf (waaronder ook gesloten en pleegzorg). Van deze maatwerkvoorzieningen kan gebruik worden gemaakt na verwijzing door het sociaal team of door een arts/specialist. In geval van interventie door de rechter, bepaalt de rechter de inzet van het maatwerk. Bij de inzet van een maatwerkvoorziening, of een combinatie hiervan, wordt integraal gekeken naar wat nodig is in het systeem van de jeugdige. De interventies worden ingezet op basis van een plan.

Inwoners kunnen van de maatwerkvoorziening gebruik maken in de vorm van zorg in natura (ZIN) of zij kunnen verzoeken om een PGB.

Terugdringen maatwerk S-JGGZ: om dit te realiseren wordt verbinding gezocht tussen het sociaal team, de huisarts, de GGD, het onderwijs en lokale praktijken. Binnen deze verbinding kan een kortdurende laagdrempelige interventie worden ingezet.

Op het gebied van jeugdbescherming wordt regionaal gewerkt aan innovatie van de aanpak door het netwerk. Tot het netwerk behoren Veilig Thuis, het Veiligheidshuis, de gecertificeerde instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK). Eén van de doelen is om ouders meer

te betrekken, praten met in plaats van praten over, als de context dit toelaat. Ook wordt er gestreefd naar meer thuisnabijheid in gevallen van overleg zodat extra reizen, wat voor veel ouders duur en belastend is, wordt vermeden. Indien ouders en jeugdigen wel naar de RvdK moeten komen, heeft dit ook meer uitstraling.

Op het gebied van preventieve inzet gezondheid worden de buurtsport coaches ingezet en worden projecten gedraaid. Deze hebben tot doel om beweging te stimuleren en een gezondere levensstijl aan te leren.

Leerlingenvervoer

Het leerlingenvervoer kent ook in het schooljaar 2015-2016 een doorlopend project 'Samen reizen met'... met als doel zo veel mogelijk leerlingen zelfstandig met het openbaar vervoer te laten reizen.

Met de inzet van het project 'Samen Reizen met ...' leveren we tevens een bijdrage aan doelstellingen van de participatiewet door met name werkzoekenden vallend onder de Participatiewet te werven.'

Doelgroepenvervoer

Mede met het zicht op het aflopende contact van de Stadsregiotaxi in 2016 hebben in 2014 alle stadsregiogemeenten een onderzoek laten uitvoeren naar de toekomst van de Stadsregiotaxi en het gemeentelijk doelgroepenvervoer.

De belangrijkste conclusies uit het onderzoek zijn dat de kosten verder toenemen en de budgetten verder afnemen. Verbetering van de efficiëntie en meer grip krijgen op kosten en kwaliteit van het vervoer is noodzakelijk. Een van de belangrijkste aanbevelingen is het sturen op bundeling van vervoer en hiermee samenhangend één nieuwe aanbesteding van het doelgroepen- en aanvullend vervoer. Hier is regionaal gevolg aan gegeven.

Naast de hoop, dat de aanbesteding én de regionale samenwerking (bundeling) financieel voordeel oplevert, worden er initiatieven ontwikkeld om de vraag naar gecontracteerd vervoer te verlagen. Daarbij valt o.a. te denken aan het stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer of vrijwilligersprojecten en voorzieningen zoveel mogelijk thuis nabij te situeren, zodat men minder hoeft te reizen. Dit is ook nodig om de provinciale korting op het Wmo-vervoer voor de komende jaren te kunnen opvangen.'

2 Transformatie Sociaal Domein

Doelstelling
Benodigde ontwikkelingen en initiatieven stimuleren, ondersteunen en initiëren ten behoeve van de transformatie sociaal domein.

Activiteiten:

De komende jaren wordt stevig ingezet op de transformatie en de daaraan gekoppelde bezuinigingsopgave. De gemeente Renkum heeft hierin een belangrijke regierol en wil benodigde ontwikkelingen en initiatieven stimuleren, ondersteunen en initiëren. Initiatieven en ontwikkelingen die bijdragen aan de transformatiedoelen, te weten:

- inzet op versterking eigen kracht inwoners, buurtkracht en samenkracht;
- ontsluiting van het aanbod en innovatie in algemene voorzieningen en vraaggericht maatwerk;
- praktijk ontkokering en efficiency-slagen (in samenspraak met maatschappelijk partners en (zorg)aanbieders).

De activiteiten om deze doelstelling te kunnen behalen worden beschreven bij de verschillende onderdelen binnen programma 1.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
1A. Algemene voorzieningen					
Lasten	1.982	1.703	1.702	1.700	1.700
Baten					
Saldo van baten en lasten	-1.982	-1.703	-1.702	-1.700	-1.700
Mutatie reserve	100				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.882	-1.703	-1.702	-1.700	-1.700
1B. Gezondheid					
Lasten	1.719	1.729	1.728	1.726	1.726
Baten					
Saldo van baten en lasten	-1.719	-1.729	-1.728	-1.726	-1.726
Mutatie reserve	-7	50			
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.727	-1.679	-1.728	-1.726	-1.726
1C. Sport					
Lasten	1.849	1.815	1.808	1.804	1.800
Baten	128	120	120	120	120
Saldo van baten en lasten	-1.721	-1.695	-1.688	-1.684	-1.680
Mutatie reserve	38				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.683	-1.695	-1.688	-1.684	-1.680
1D. Educatie					
Lasten	1.904	1.494	1.492	1.491	1.490
Baten	435	80	80	80	80
Saldo van baten en lasten	-1.469	-1.414	-1.412	-1.411	-1.410
Mutatie reserve	30				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.440	-1.414	-1.412	-1.411	-1.410
1E. Minima					
Lasten	272	265	259	259	259
Baten					
Saldo van baten en lasten	-272	-265	-259	-259	-259
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-272	-265	-259	-259	-259
1F. Inkomensvoorziening					
Lasten	15.523	14.343	13.937	13.790	13.664
Baten	7.723	7.080	7.080	7.080	7.080
Saldo van baten en lasten	-7.801	-7.263	-6.857	-6.710	-6.584
Mutatie reserve	91	30	1	-44	-44
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-7.710	-7.233	-6.856	-6.754	-6.628
1G. Maatwerkvoorzieningen					
Lasten	20.256	20.149	20.143	20.139	20.138
Baten	1.376	1.198	1.198	1.198	1.198
Saldo van baten en lasten	-18.880	-18.951	-18.945	-18.941	-18.940
Mutatie reserve	15				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-18.865	-18.951	-18.945	-18.941	-18.940
1 Integratie uitkering sociaal domein en WMO					
Lasten	-563	-1.613	-2.463	-2.305	-4.624
Baten	20.634	19.999	19.289	19.741	17.302
Saldo van baten en lasten	21.197	21.612	21.752	22.046	21.925
Mutatie reserve	979	641	467	71	71
Geraamde/gerealiseerde resultaat	22.176	22.253	22.219	22.118	21.997
2 Transformatie Sociaal Domein					
Lasten	58	131	131	131	131
Baten					
Saldo van baten en lasten	-58	-131	-131	-131	-131
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-58	-131	-131	-131	-131
Saldo van baten en lasten	-12.706	-11.540	-10.970	-10.516	-10.505
Mutatie reserve	1.246	721	468	27	27
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-11.460	-10.818	-10.502	-10.489	-10.478

02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit

Visie

Wij wonen in een bijzondere gemeente. De omgeving waarin wij leven heeft een aantrekkelijk karakter met landgoederen, sprengbeken en markante zichtlijnen. Deze groene omgeving moeten we koesteren, benutten en behouden. Er zijn veel voorzieningen die we willen behouden. Bovendien moet onze gemeente goed bereikbaar zijn voor inwoners en bezoekers.

Duurzaamheid maakt een integraal onderdeel uit van alle ontwikkelingen. De ontwikkelingen in de dorpscentra stimuleren de levendigheid van de dorpen en de maatschappelijke participatie van de inwoners. De gemeente wil samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties de ontwikkelingen vormgeven.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 2A. Ruimtelijke ontwikkeling
- 2B. Wonen
- 2C. Bestemmingsplannen
- 2D. Omgevingsvergunning
- 2E. Mobiliteit

2A. Ruimtelijke ontwikkeling

Doelstelling
De (bestaande) woningbouwprojecten worden waar mogelijk verder uitgevoerd of opgestart. De directe omgeving van nieuwe (bouwplannen) plannen is leidend voor een goede inpassing.

Activiteiten:

- Langere tijd stilliggende woningbouwprojecten komen weer op gang. Doordat we in overleg zijn gegaan met grondeigenaren, bouwbedrijven, woningcorporaties en particuliere initiatiefnemers van bestaande projecten om eventuele belemmeringen weg te nemen. Dit zetten we voort zodat die projecten ook echt gerealiseerd worden.
- Nieuwe (woning)bouwprojecten moeten voldoen aan de actuele eisen op het gebied van stedenbouw, ruimtelijke inpassing, duurzaamheid en wonen (doorlopend). Alle eisen die de gemeente stelt aan nieuwbouwplannen worden contractueel vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. Ook bij de diverse controles op het ontwerp wordt hier door de gemeente kritisch naar gekeken.
- Bij nieuwe (woning)bouwprojecten worden omwonenden vroegtijdig betrokken en krijgen waar mogelijk een rol in het opstellen van stedenbouwkundige kaders (doorlopend).
- Onderzoeken mogelijkheden ontwikkelen opbrengst uit eigen grondposities (2015-2016).
De komende jaren komen locaties vrij die ontwikkeld kunnen worden, veelal tot woningbouwlocaties. Wij onderzoeken hiervoor de mogelijkheden binnen het bestaande beleid en regionale afspraken hierover. Eventuele boekwaardes en sloopkosten zullen ook in beeld worden gebracht. Een deel van de opbrengst van de gronden dient (conform raadsbesluit) ingezet te worden ter financiering van het MFC en IHP.
Door goede afstemming en prioritering van de gemeentelijke locaties kunnen deze opbrengsten mogelijk een positieve bijdrage leveren aan de gemeentelijke balans. En worden er goede woningen toegevoegd aan het woningbestand!

Doelstelling

Dorpskernen moeten aantrekkelijk blijven met voldoende voorzieningen en woningen. Prioriteit ligt bij de centra van Doorwerth en Renkum.

Activiteiten:

- Doorwerth Centrum
  - Gebiedsvisie Centrum Doorwerth maken, uitwerken en realiseren met alle betrokkenen: inwoners, ondernemers, scholen, welzijn- en zorgorganisaties (2014-2016). Najaar 2015 is gestart met de 2e fase van het project met het ontwikkelen van een plan voor een (sociaal) hart voor het dorp. Het stedenbouwkundige plan wordt onder regie van de kerngroep van bewoners opgezet en naar verwachting najaar 2016 ter besluitvorming aan u voorgelegd.
  - Per 1-3-16 is de Poort van Doorwerth eigendom van de gemeente Renkum. Het dorpsplatform Doorwerth treedt op als tijdelijk beheerder tot een stichting deze taken overneemt. De stichting wordt binnenkort formeel opgericht. De gemeente en deze stichting leggen de afspraken vervolgens vast in een huurovereenkomst (2016).
- Renkum Centrum:
  - De resterende onderdelen uit het maatregelenplan uitvoeren (2016-2017).
  - De gemeente ondersteunt vastgoedeigenaren om hun panden aan het Europaplein te vullen met publieksfuncties en/of zorg/welzijn/cultuurinstellingen (2016 en verder).
  - Overige acties in het centrum van Renkum worden uitgevoerd samen met ondernemers en vastgoedeigenaren, zie Hoofdstuk 6A Ondernemen en bedrijvigheid (2016 en verder).

2B. Wonen

Doelstelling

Voor alle doelgroepen moeten voldoende, goede woningen betaalbaar en bereikbaar zijn, vooral voor jonge gezinnen.

Activiteiten:

- Uitvoeren activiteiten routekaart, zoals die is opgenomen in de Nota Wonen 2014:
  - Het continueren van het verhuurdersoverleg. Dit overleg is minimaal twee keer per jaar (2016 en verder).
  - Regie houden over de huisvestingsopgave in de zorgsector door het hanteren van de beleidsnotities voor Wonen en zorg voor ouderen en de overige doelgroepen (2016 en verder).
  - In 2016 wordt gestart met een project energiezuinig en levensloopgeschikt wonen. Met het project is het doel om inwoners bewust maken dan wel verleiden om hun woning aan te passen op het gebied van energie en levensloopgeschiktheid. Dit door het geven van informatie op meerdere manieren.
  - Prioriteren en keuze maken in woningbouwprogramma (d.m.v. stoplichtenmodel) en regelmatig regionale afstemming hierover. De subregionale afspraken bieden de gemeente de ruimte om het programma, zoals vastgelegd in de Noa Wonen 2014, te realiseren.
  - Continuering Bewust Wonen. Tijdens de gesprekken met inwoners waar een zorgvraag speelt wordt ook aandacht gegeven aan Bewust Wonen. Onder andere wordt gelet op de veiligheid in en om het huis. Het foldermateriaal van Bewust Wonen wordt daarvoor ingezet. Om het belang van het project Bewust Wonen ook anderszins onder de aandacht te houden wordt gewerkt aan een vervolgproject. Het vervolgtraject wordt in 2016 verder uitgewerkt.
  - In november 2015 zijn Prestatie afspraken met Vivare afgesloten. Deze gelden tot 2018. Momenteel wordt gewerkt aan de uitvoering. Door de wettelijke veranderingen is Vivare

daarnaast verplicht elk jaar een bod uit te brengen. In het bod geeft de corporatie aan wat zij jaarlijks gaan uitvoeren binnen onze gemeente. Aan de hand van het bod worden er jaarlijks prestatie afspraken gemaakt dan wel bijgewerkt.

- Onze gemeente heeft altijd haar taakstelling kunnen invullen in samenwerking met de woningcorporatie Vivare. Door de verhoogde taakstelling en de overvolle AZC's heeft het college de opdracht gegeven om te onderzoeken of binnen de gemeente Renkum locaties dan wel panden geschikt zijn om in te zetten voor statushouders en vluchtelingen. In 2015 zijn er enkele woningen bij Pro Persona gehuurd voor statushouders. Onze taakstelling voor 2016 is het huisvesten van ca. 84 statushouders. En bekijken wij de mogelijkheden voor een locatie(s) voor vluchtelingen.
- Samen met makelaars en eventueel anderen vormgeven van de promotie van onze gemeente (2015-2016). Met eenduidige, herkenbare profilering willen we onze gemeente onder de aandacht brengen in de regio bij (jonge) gezinnen en starters in de leeftijd van 25 t/m 45 jaar.
- Het stimuleren van starters om een woning te kopen door het bieden van een starterslening (doorlopend).

2C. Bestemmingsplannen

Doelstelling

De (bestaande) woningbouwprojecten worden waar mogelijk verder uitgevoerd of opgestart. De directe omgeving van nieuwe (bouwplannen) plannen is leidend voor een goede inpassing.

Activiteiten:

- Tijdig actualiseren van de bestemmingsplannen. Bestemmingsplannen mogen niet ouder zijn dan 10 jaar. De planning voor de actualisatie van bestemmingsplannen is als volgt:
2016: Bestemmingsplan 'Oosterbeek-Zuid 2016'
Bestemmingsplan 'Buitengebied', locaties 'Tuin de Lage Oorsprong' en 'Uiterwaarden'
2017: Bestemmingsplan 'Wolfheze'
Bestemmingsplan 'Buitengebied' (start)
2018: Bestemmingsplan 'Buitengebied'
Bestemmingsplan 'Renkum -Heelsum'
Bestemmingsplan 'parapluherziening parkeren'
2019-2020: afhankelijk van invoering en inhoud van Omgevingswet opstellen omgevingsplannen
- Gevolgen van de Omgevingswet voor de gemeente in kaart brengen (2016-2017)

2D. Omgevingsvergunning

Doelstelling

Behouden en benutten van het aantrekkelijke karakter van onze omgeving met enerzijds het uitgangspunt van regulering en anderzijds meer verantwoordelijkheid van de inwoners en lagere kosten.

Activiteiten:

- De bouw-/WABO-taken en de juridische uitvoeringsgerichte APV taken, zijn per 1 oktober 2015 overgedragen aan de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem). Op basis van ons gemeentelijk beleid worden door de ODRA vergunningen verleend en wordt het toezicht en de handhaving van de wetgeving door hen uitgevoerd. Samenwerking met de ODRA is dan ook belangrijk. In de organisatie is daarom een regisseur aangesteld die er voor zorgt dat

de samenwerking soepel verloopt. De ODRA werkt op een aantal vlakken aan het verbeteren van haar dienstverlening (doorlopend).

Doelstelling

Komen tot een uitvoerbare bomenverordening.

Activiteiten:

- Heroverweging van zowel de afschaffing van de kapverordening als de invoering van een beschermde bomenlijst. Een nieuw raadsbesluit voor een uitvoerbare bomenverordening is in voorbereiding en zal naar verwachting in 2016 vastgesteld kunnen worden.

2E. Mobiliteit

Doelstelling

De bereikbaarheid van onze dorpen wordt ten minste behouden en mobiliteit in alle vormen wordt versterkt.

Activiteiten:

- Afstemmen met omliggende gemeenten, provincie, Prorail en Rijkswaterstaat over plannen van veranderingen in het (spoor)wegennet. Zoals: Verbreding van de A12 tussen Grijsoord en Ede (2016), onderhoud aan provinciale wegen N225 (2017), N782 (2016-2017), N783 (2017) en verkeerslichteninstallaties. Ook het overleg over de kwaliteit van het openbaar vervoer (jaarlijks) en de aanleg van de snelfietsroute (2016/2017) wordt op dit regionale niveau afgestemd.
- Moderniseren van doelgroepenvervoer (zie programma 1, 2016).
- De verkeersmaatregelen, gericht op het invoeren van een HOV-lijn Arnhem Wageningen, op onder andere de Utrechtseweg in Oosterbeek zijn uitgevoerd. De HOV-lijn rijdt inmiddels (december 2015) en in 2016 zal nog een evaluatie plaatsvinden.
- Drielse veer versterken. Sinds 1 januari 2016 is er een nieuw bestuur van de Stichting Drielse Veer met als voornaamste taak een betrouwbaar en toekomstbestendig veer te besturen.
- Stimuleren van de realisatie van de doortrekking van de (bus) Valleilijn (Arnhem-Ede). Dit speelt bij concessies en dus bij twee vervoerbedrijven. Koppelen is daardoor complex geworden, maar in de gesprekken met de provincie Gelderland en de vervoerbedrijven wordt hier steeds weer om gevraagd.
- Het doortrekken van de Valleilijn zal moeten wachten op een gedeeltelijke aanbesteding van het huidige lijnennet van NS (2020).
- Ondersteunen van de lobby voor een nieuwe fietsverbinding over de Rijn. Renkum heeft voorkeur voor een fietsverbinding parallel aan de spoorbrug, maar Arnhem heeft gekozen voor een meer oostelijke variant. Realisatie lijkt nog ver weg te liggen gezien het ontbreken van middelen.
- Stimuleren van goede (nacht- en buurt-) busverbindingen (doorlopend).
- In 2015 is een nieuw Meerjarenuivoeringsplan (MUP 2015-2018) vastgesteld. In 2016 en 2017 voeren wij de in dit MUP opgenomen maatregelen uit.

Doelstelling

De verkeersveiligheid in onze dorpen wordt verbeterd.

Activiteiten:

- Verbeteren van de oversteek van de spoorweg bij Wolfheze voor langzaam verkeer (2016/2017). Eind 2015 is hiervoor een werkgroep met provincie, ProRail en gemeente

Renkum opnieuw opgestart. De verwachting is dat uiterlijk 2017 met de beschikbare budgetten de spoorwegovergang kan worden verbeterd. Project wordt geleid door de provincie.

- Waar nodig en financieel mogelijk verbeteren van de verkeersveiligheid voor langzaam verkeer bij oversteekplaatsen (doorlopend). In het vastgestelde MUP is opgenomen dat wij in 2016 alle oversteekplaatsen in onze gemeente inventariseren en dat de locaties met de grootste prioriteit worden verbeterd.
- Start aanleg van de Snelfietsroute Arnhem-Wageningen (2016-2017).
- De laatste schoolomgevingen worden uniform en herkenbaar ingericht (2016). Waar sprake is van voorgenomen nieuwbouw wordt inzet hierop afgestemd.
- Wij brengen de knelpunten op en rond de sportcomplexen in beeld en treffen waar nodig en financieel mogelijk maatregelen om de verkeersveiligheid te optimaliseren. Ook dit is in het vastgestelde MUP opgenomen.
- Permanente verkeerseducatie uitvoeren om de verkeersveiligheid van kwetsbare verkeersdeelnemers (zoals schoolgaande kinderen, ouderen, gehandicapten) te verhogen en bewustwording van jonge automobilisten te vergroten (doorlopend).
- Verbeteren van de veiligheid voor verkeer en aanwonenden en oversteekbaarheid bij reconstructie/ groot wegonderhoud van de doorgaande wegen: Utrechtseweg, Bennekomseweg en Wolfhezerweg door de provincie (2016-2017).

Doelstelling
Zorgen voor voldoende goede parkeervoorzieningen.

Activiteiten:

- De parkeersituatie rondom het gemeentehuis en het Raadhuisplein wordt in 2016 in kaart gebracht. In het vastgestelde MUP is budget opgenomen om verbetermaatregelen te treffen.
- Aanleg van een P&R-terrein bij station Wolfheze (2016).
- Het uitbreiden van fietsparkeerplaatsen, stations en winkelcentra (2016 en verder). Hiermee wordt het fietsgebruik gestimuleerd het openbaar vervoer aantrekkelijker gemaakt.
- Realisatie van parkeerplekken voor deelauto's (2016).

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
2A. Ruimtelijke ontwikkeling					
Lasten	5.214	2.609	389	387	386
Baten	4.760	2.218			
Saldo van baten en lasten	-454	-390	-389	-387	-386
Mutatie reserve	60				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-394	-390	-389	-387	-386
2B. Wonen					
Lasten	244	243	243	242	242
Baten	15	15	15	15	15
Saldo van baten en lasten	-229	-228	-228	-227	-227
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-229	-228	-228	-227	-227
2C. Bestemmingsplannen					
Lasten	476	458	452	426	410
Baten	21	21	21	21	21
Saldo van baten en lasten	-455	-437	-431	-405	-389
Mutatie reserve	75	60	40	15	
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-380	-377	-391	-390	-389
2D. Omgevingsvergunning					
Lasten	1.256	1.219	1.219	1.218	1.218
Baten	377	377	377	377	377
Saldo van baten en lasten	-879	-842	-842	-842	-842
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-879	-842	-842	-842	-842
2E. Mobiliteit					
Lasten	765	788	798	785	772
Baten	61	54	54	54	54
Saldo van baten en lasten	-705	-734	-744	-731	-718
Mutatie reserve	-32	20	34	31	30
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-737	-714	-711	-700	-688
Saldo van baten en lasten	-2.722	-2.632	-2.634	-2.592	-2.562
Mutatie reserve	103	80	74	46	30
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-2.619	-2.552	-2.561	-2.546	-2.533

03 Milieu, klimaat & duurzaamheid

Visie

Gemeente Renkum biedt aan bewoners en bezoekers de mogelijkheid in een natuurlijke omgeving te ontspannen en te genieten en zich bewust te zijn van de waarde ervan. 'Landschap' is één van de vier kernkwaliteiten van onze gemeente. De mooie groene omgeving moeten we koesteren, benutten en behouden. Daarom willen wij een gemeente zijn die inwoners en instellingen stimuleert tot opwekken van duurzame energie, het zuinig en bewust omgaan met water, energie en afval én die actief stimuleert tot meehelpen met het in stand houden van onze natuur, landschap en biodiversiteit. Duurzaamheid is een leidend principe. De stimulans is ook bedoeld om te komen tot een circulaire economie, waarbij zoveel als mogelijk afvalstoffen weer als gelijkwaardige grondstof in de economie terug komt.

Ondanks zeer beperkte financiële middelen formuleren we ambitieuze doelstellingen, die wij alleen gezamenlijk met inwoners, bedrijven en andere overheden kunnen bereiken.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 3A. Milieu en duurzaamheid
- 3B. Energie en klimaat
- 3C. Bos en landschap
- 3D. Water en riolering
- 3E. Afvalverwijdering en -verwerking

3A. Milieu en duurzaamheid

Doelstelling
De gemeente Renkum is een duurzame, groene gemeente die duurzaam ontwikkelt en bouwt, en inwoners, bedrijven en instellingen stimuleert tot energiebesparing en het opwekken van duurzame energie.

Activiteiten:

- Het ondersteunen van inwoners of organisaties die concrete duurzame initiatieven willen ontplooiën in onze gemeente (doorlopend).
  - In Heveadorp zijn twee bewoners gestart met een dorpsinitiatief voor een gezamenlijke aanpak voor energiebesparing en duurzame energieopwekking. De gemeente faciliteert dit initiatief.
  - In 2016 start de gemeente een project om bewoners te stimuleren om energie- en levensloopgeschiktheidsmaatregelen te laten uitvoeren aan hun woning.
  - Samen met Vivare de prestatieafspraken op het gebied van duurzaamheid uitwerken (en realiseren).
- Zorgen dat er door middel van Natuur- en Milieueducatie (NME) een bijdrage wordt geleverd aan het bereiken van onze beleidsdoelen op het gebied van milieu en duurzaamheid. In overleg met 6 Dorpen schoon, de gemeente, het Venster en de Stichting Renkums Beekdal wordt een lesprogramma over afval ontwikkeld. Dit lesprogramma zal vanaf september 2016 aan de scholen worden aangeboden. Met de Stichting Renkums Beekdal maken we prestatieafspraken over de NME-activiteiten.

3B. Energie en klimaat

Doelstelling

De gemeente Renkum is in 2040 klimaatneutraal.

Activiteiten:

- Milieucontroles: jaarlijks stellen we in overleg met de ODRA een werkprogramma op. Voor 2016 gaan we in dit werkprogramma extra de nadruk leggen op het aspect energie in de milieucontroles. Dit met het oog op de doelstelling om klimaatneutraal te worden.
- Het opstellen en uitvoeren van een *Routekaart Renkum klimaatneutraal 2040* om in 2040 klimaatneutraal te zijn.
- Het stimuleren van de vestiging van schone werkgelegenheid (doorlopend).
- Het voortzetten van de isolatiesubsidie voor woningeigenaren. De subsidieregeling wordt ook in 2016 door de provincie Gelderland gecontinueerd. De gemeente levert 50% cofinanciering vanuit de KAN middelen.
- Het stimuleren van maatschappelijke organisaties om gebruik te maken van de duurzaamheidslening.
- Het (laten) plaatsen van zonnepanelen op gemeentelijke vastgoed, als uit onderzoek blijkt dat dit rendabel is.
- Duurzame inkoop energie: in regionaal verband doet Renkum mee met de aanbesteding van energie. De huidige optie verloopt per 2018. Samen met gemeenten uit de regio Arnhem en Nijmegen doet Renkum mee met een innovatief aanbestedingstraject duurzame energie inkoop voor de periode vanaf 2018.

3C. Bos en landschap

Doelstelling

Het blijven beschermen en waar nodig ontwikkelen van de aanwezige waarden van bos, landschap en inheemse flora en fauna in de gemeente.

Het ondersteunen van vrijwilligerswerk en andere initiatieven vanuit inwoners- of belangengroepen die de kwaliteit van bos en landschap verbeteren of in stand houden. Hierbij is het openbare karakter een voorwaarde.

Het conform FSC-voorwaarden beheren van de gemeentelijke (landgoed-)bossen, die een belangrijk deel van ons landschap vormen. Hierbij is er blijvend aandacht voor een financieel gezonde exploitatie.

Activiteiten:

- Actualiseren van het Landschapsontwikkelingsplan is gestart in de tweede helft van 2015. Eind 2016 zal het geactualiseerde plan ter besluitvorming worden aangeboden.
- Bevorderen en ondersteunen van initiatieven op het gebied van natuur, landschap en biodiversiteit (2014-2018).
- Actualiseren van het bosbeleidsplan (2016).
- Proef Bestrijding Japanse Duizendknoop (NVWA & Probos; 2014-2017; proef met begrazing varkens vanaf 2015).

3D. Water en riolering

Doelstelling

We zetten ons in voor een mooi, veilig, schoon, gezond en duurzaam beheer van het watersysteem en de waterketen. Daarmee vergroten we de kwaliteit van het beheer tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. De inwoner ziet wat we bereiken en we zijn transparant over de kosten. Wij voldoen aan de zorgplichten vanuit de Wet milieubeheer en de Waterwet door het opstellen van een Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP).

Naast de wettelijke taken zijn de doelen uit het Bestuursakkoord Water (BAW) in het vGRP verwerkt.

Activiteiten:

- Vertalen van het vastgestelde water- en rioleringsplan Water stroomt in een meerjarenuivoeringsprogramma, wat leidt naar jaarplannen. In het meerjarenuivoeringsprogramma wordt gedetailleerder ingegaan op activiteiten die genoemd zijn in Water stroomt (2016).
- Uitvoeren van operationele taken rond rioleringsbeheer, waaronder het op orde hebben en houden van het beheersysteem GBI als fysiek buiten (doorlopend).
- Aansluiten op operationele taken in de afvalwaterketen tot maximaal de gebiedsgrootte van waterschap (BAW 2014-2018). Daar waar mogelijk doelmatig samenwerken met partners.
- Afstemming met lopende trajecten op het gebied van integratie van milieu-, natuur- en klimaatbeleid en het omgevingsrecht (BAW 2014-2018). Aansluiten op operationele taken in de afvalwaterketen tot gebiedsgrootte van waterschap (BAW 2014-2018).
- Onderzoek verrichten naar de gevolgen van een veranderend klimaat in kader van klimaatadaptatie. Maatregelen in het kader van klimaatmitigatie, waarbij gekeken wordt naar het voorkomen van klimaatverandering, worden beschreven bij 3B Energie en klimaat (doorlopend).

3E. Afvalverwijdering en -verwerking

Doelstelling

Scheidingspercentage huishoudelijk afval in 2018 naar 75% ofwel 140 kg restafval/inwoner/jaar. Verlaging van de gemeentelijke belastingen door inwoners directe invloed te geven op de aangeboden hoeveelheid restafval.

In januari 2016 heeft de raad ingestemd met het Afvalbeleidsplan gemeente Renkum 2016-2020. Het doel van dit afvalbeleidsplan is dat de hoeveelheid te verbranden restafval drastisch afneemt. Hierdoor worden grondstoffen geschikt gemaakt voor hergebruik. In het jaar 2015 was het scheidingspercentage van her te gebruiken grondstoffen in de gemeente Renkum ongeveer 60%. Volgens het coalitieakkoord dient het scheidingspercentage in het jaar 2018 75% te zijn. Met deze ambitieuze doelstelling loopt Renkum voor op de landelijke afspraken waarbij het scheidingspercentage van 75% in 2020 behaald dient te zijn.

Onderdelen van het nieuwe Afvalbeleidsplan zijn:

- Afscheid van de duobak en daarvoor in de plaats een kleinere kliko voor zowel gft als restafval.
- Verlaging van de ophaalfrequentie van restafval voor grondgebonden woningen.
- Instellen van een financiële prikkel voor restafval.
- Plaatsing van ongeveer 45 extra ondergrondse containers voor restafval.
- Instellen van een financiële prikkel voor het ophalen van grof huishoudelijk afval.
- Meer handhaving op bijplaatsingen en dumpingen.
- Monitoren van de verschillende afvalstromen en waar nodig daar op anticiperen.

Door deze nieuwe manier van inzamelen wordt naar verwachting een fikse besparing behaald waardoor de afvalstoffenheffing voor (bijna) iedere inwoner lager wordt. De nieuwe manier van inzamelen krijgt daarom als werktitel 'Afval scheiden loont'.

Voordat de nieuwe manier van inzamelen van start gaat wordt het jaar 2016 gebruikt om alle voorzieningen op orde te brengen. Voorbeelden hiervan zijn de aanschaf van nieuwe inzamelvoertuigen, de aanleg van ondergrondse containers en kliko's. Ook worden de gemeentelijke basisadministraties op orde gebracht. Daarnaast wordt veel aandacht besteed aan een goede communicatie met de inwoners. Tenslotte wordt ook de procedure voor het vaststellen van de afvalstoffenverordening en het uitvoeringsbesluit opgestart.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
3A. Milieu en duurzaamheid					
Lasten	192	191	196	204	204
Baten					
Saldo van baten en lasten	-192	-191	-196	-204	-204
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-192	-191	-196	-204	-204
3B. Energie en klimaat					
Lasten	108	108	108	107	107
Baten					
Saldo van baten en lasten	-108	-108	-108	-107	-107
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-108	-108	-108	-107	-107
3C. Bos en landschap					
Lasten	266	215	216	216	216
Baten	45	45	45	45	45
Saldo van baten en lasten	-221	-170	-171	-171	-171
Mutatie reserve	49				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-172	-170	-171	-171	-171
3D. Water en riolering					
Lasten	1.847	2.236	2.273	2.276	2.233
Baten	3.174	3.184	3.193	3.203	3.212
Saldo van baten en lasten	1.327	947	920	927	979
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	1.327	947	920	927	979
3E. Afvalverwijdering en -verwerking					
Lasten	3.422	3.266	3.266	3.266	3.266
Baten	4.232	4.077	4.077	4.077	4.076
Saldo van baten en lasten	811	811	811	811	811
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	811	811	811	811	811
Saldo van baten en lasten	1.617	1.289	1.256	1.256	1.308
Mutatie reserve	49				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	1.665	1.289	1.256	1.256	1.308

04 Veiligheid

Visie

Iedereen in de gemeente Renkum kan hier ook op langere termijn in rust en veiligheid opgroeien en wonen.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 4A. Integraal veiligheidsbeleid
- 4B. Toezicht en handhaving
- 4C. Veilig thuis

4A. Integraal veiligheidsbeleid

Doelstelling
<p>Het gevoel van veiligheid in de gemeente Renkum hoog houden in samenwerking met inwoners en partners (politie, brandweer, Veiligheidshuis, Veilig Thuis etc.).</p> <ul style="list-style-type: none">
• Onze invloed aanwenden om georganiseerde misdaad, inbraken en andere vormen van criminaliteit tegen te gaan;
• Zorg dragen voor een adequaat niveau van brandveiligheid: voorkomen, beperken en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar, het voorkomen van ongevallen bij brand;
• Het minimaliseren van de gevolgen van eventuele rampen en incidenten. <p>Het veiligheidsplan wordt intern verbonden aan de opdrachten/taken in het sociaal domein.</p>

Activiteiten:

Er is in **2014** een nieuw **integraal Veiligheidsplan** geschreven. In dit Veiligheidsplan aandacht voor:

- georganiseerde criminaliteit, waarbij gemeenten regie hebben en er de bestuurlijke aanpak op loslaten. Terugdringen lukt door goede samenwerking met de verschillende partners en het optimaal inzetten van middelen en kennis. Vormen van dergelijke criminaliteit zijn onder meer hennep, prostitutie, vastgoedfraude, loverboys;
- woninginbraken (high impact crime waardoor landelijk veel aandacht). De politie investeert samen met de gemeente en andere partners in onder meer preventie, informatie, communicatie en opsporing;
- de aanpak van jeugdgroepen door middel van een integrale benadering waardoor overlastgevend en crimineel gedrag in groepsverband doorbroken kan worden.
- Het binnen de wettelijke kaders leveren van brandweezorg. De brandweezorg omvat de volgende schakels van de veiligheidketen:
  - Pro actie en preventie;
  - Preparatie;
  - Repressie;
  - Nazorg.
- Verder professionaliseren van de regionale samenwerking op het gebied van crisisbeheersing. Uitbouwen van de regionale samenwerking en het aangaan van samenwerkingsverbanden. Dit mede in het kader van de wet op de veiligheidsregio's. In 2012 is de Wet rampenbestrijding en zware ongevallen de wet Veiligheidsregio's geworden. Zestien Gemeentelijke rampenplannen zijn één Crisisplan Veiligheidsregio Gelderland-Midden geworden. Het nieuwe crisisplan zorgt voor professionelere en efficiëntere inzet van mensen tijdens een ramp of crisis.

- Integrale veiligheid voor de inwoners van Renkum betreft zowel de fysieke veiligheid van het individu als ook de (fysieke) veiligheid van de omgeving. Dit raakt zowel de ervaren veiligheid als de werkelijke veiligheid.

Met de decentralisatie van de jeugdhulp naar gemeenten is er een extra dimensie toegevoegd waarin de gemeente de verbindende factor is en er daardoor anders gekeken moet worden naar de raakpunten tussen criminaliteit en zorg.

De spil hierin is de vraag of **kinderen** betrokken zijn rondom. Dat maakt dat wij als gemeente vanuit ook dat perspectief moeten kijken naar de acties die ondernomen moeten worden zodat de kinderen niet de dupe worden van het handelen van anderen en het ontbreken van goede interne en externe afstemming hierover. Dit heeft gevolgen voor het integraal veiligheidsplan.

Door onder andere verdergaande ambulantisering van de psycho-sociale hulpverlening neemt het aantal meldingen van **verwarde personen** door overlast of dreiging van gevaar voor zichzelf en hun omgeving landelijk toe. Doorgaans wordt de politie dan ingeschakeld. Zij geven echter zelf aan dat het niet gaat om criminelen en dat de inzet van een hulpverlener eerder op zijn plaats is. Wij delen deze overtuiging en zien daarin dan ook een verbinding tussen openbare orde en veiligheid en het sociaal domein. Temeer omdat ook omwonenden vaak vroegtijdig willen en kunnen signaleren. Een signaal past dan bij ons sociaal team of zou doorgezet moeten worden naar ons sociaal team zodat passende (vroeg)tijdige interventie wordt ingezet. Dit betekent dat wij de netwerksamenwerking rondom veiligheid en sociaal domein met elkaar verbinden.

4B. Toezicht en handhaving

Doelstelling
Transparant toezicht houden en effectief handhaven met een belangrijk accent op het voorkomen van overtredingen. Dit doen we samen met alle inwoners, bedrijven en andere betrokken partijen en organisaties.

Activiteiten:

- Er wordt een gericht maatschappelijk netwerk opgebouwd met stakeholders, zoals belangenorganisaties, doelgroepen, burgerplatforms en bedrijven.
- Er is een gedegen regie over en samenwerking met de overige handhavingpartners VGGM (GGD en Brandweer) en ODRA, alsmede samenwerkingen met overige (bestuurs- en/of strafrechtelijke) organen. Bij ODRA zijn naast de milieutaken in 2015 ook de overige WABO-taken ondergebracht ter uitvoering.
- Toezicht en sanctionering vindt transparant plaats op:

a. de activiteiten zoals benoemd in de WABO (o.m. bouw- en sloopwerkzaamheden, brandveiligheid, milieu-inrichtingen, planologische gebruik in overeenstemming met het bestemmingsplan, monumenten, APV).

Het onderzoek uitgevoerd door de rekenkamercommissie geeft aan dat voor toezicht meer capaciteit zou moeten zijn om goed uitvoering te geven aan het beleid.

Vooral de toezicht-capaciteit op de APV is erg klein (1 fte, belegd bij 1 persoon) en daardoor kwetsbaar. Zeker gezien ontwikkelingen waarbij toezicht essentieel is voor een goed resultaat:

- nieuwe inrichting evenementenproces vanuit veiligheidsperspectief;
- bezuiniging bij politie waardoor verschuiving van taken van wijkagent naar BOA.

Er wordt creatief nagedacht over hoe deze kwetsbaarheid te ondervangen binnen bestaand budget. Zo vindt op dit moment een intergemeentelijke pilot plaats met BOA's van Arnhem die ingezet worden tijdens grotere evenementen. Deze mensen worden betaald uit eigen middelen die zijn echter zeer beperkt.

b. kinderopvang, zoals bedoeld in de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen (hierna: Wkcp, kinderopvang of Wet kinderopvang).

Op dit moment heeft de gemeente Renkum de hoogst haalbare status (de A-status). De verwachting is dat - gezien de resultaten van het huidige jaarverslag - deze status opnieuw zal worden toegekend.

c. de openbare orde en (verkeers-)veiligheid, waaronder de APV, voor zover hier een gemeentelijke bevoegdheid aanwezig is.

d. de overige bijzondere regelgeving ten aanzien van de fysieke leefomgeving, zoals o.m. de Drank- en horecawet, Wegenwet en de Winkeltijdenwet.

Toezichthouderfunctie Wmo: calamiteiten en kwaliteit

Eind 2015 is het calamiteitentoezicht ingericht en heeft onze gemeente - evenals de andere gemeenten in de Regio Arnhem - de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM) als toezichthouder aangewezen. Het kwaliteitstoezicht wordt in 2016 met betrokken gemeenten in de regio gefaseerd ontwikkeld. De gemeente Renkum is voornemens om vanaf 2016 een vorm van risico- en signaalgestuurd kwaliteitstoezicht af te nemen van de VGGM.

4C. Veilig thuis

Doelstelling
Veilig Thuis (VT) is een schakel tussen signaal en interventie als het gaat om de veiligheid van jong en oud. Het doel is om zo spoedig als mogelijk interventie met blijvend resultaat te realiseren. Veilig Thuis behandelt zelf niet, maar initieert de inzet van zorg . Veilig Thuis kan ook een verzoek tot onderzoek doen bij de Raad voor de Kinderbescherming. Indien geen sprake is van crisis wordt het signaal doorgezet naar het sociaal team zodat de casus op lokaal niveau kan worden opgepakt.

Activiteiten:

- De verantwoordelijkheid voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling valt onder de gemeente. De aanpak vraagt om een nauwe samenwerking en afstemming tussen het regionale werkende Veilig Thuis en het sociaal team. De deskundige inzet van het sociaal team is gericht op zoveel mogelijk lokaal en zo vroeg mogelijk ingrijpen om escalatie te voorkomen en hiermee de veiligheid voor alle inwoners te verbeteren.
In de regionale visie worden aanwijzingen voor de inbedding van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in de lokale uitvoering van het sociale domein gegeven.

Met ingang van 2015 werkt de gemeentelijke organisatie met het protocol meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Iedere medewerker reageert alert op signalen en weet hoe te handelen. Binnen teams zijn hier aandachtfunctionarissen voor aangesteld. Professionals besteden meer aandacht aan veiligheid van inwoners en het voorkomen van huiselijk geweld. In de samenwerking tussen politie, sociaal loket en Veilig Thuis worden zaken direct opgepakt en afgestemd.

In 2016 werken we in regioverband aan de ontvlechting van de samenwerking op 1 januari 2017 tussen de twee veiligheidsregio's Gelderland Midden en Noord Oost Gelderland. Deze samenwerking is van geen meerwaarde gebleken. Veilig Thuis Gelderland Midden wordt zo gepositioneerd dat de samenwerking regionaal en lokaal zo goed mogelijk geborgd wordt.

- Komende jaren willen we uitvoering geven aan de regionale visie en doelstellingen rond huiselijk geweld en kindermishandeling. Er komt een lokaal uitvoeringsplan met de speerpunten van beleid op preventie, samenwerking binnen het sociale domein binnen de

ketens voor jeugdzorg, volwassenen en de zorg voor ouderen. Hier is aandacht voor de verschillende vormen van huiselijk geweld. Uitgangspunt is dat bij crisis direct adequate hulp beschikbaar moet zijn.

Regie en uitvoering van de wet Meldcode (ieder werkt met een zelfde handelingsprotocol bij signalen van geweld naar kinderen of volwassenen in de huiselijk sfeer.

De uitvoering ligt bij het sociaal loket waar inwoners met hulpvragen aankloppen. Signalen van geweld kunnen ook op andere plaatsen binnenkomen en worden direct opgepakt en besproken met de intern deskundige aandachtsfunctionarissen en afgestemd met 'Veilig Thuis'.

Als gemeente houden wij regie op de uitvoering van de wet Meldcode. Wij zorgen voor informatie en handhaven de wet meldcode bij maatschappelijke partners.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
4A. Integraal veiligheidsbeleid					
Lasten	2.234	2.256	2.290	2.257	2.195
Baten					
Saldo van baten en lasten	-2.234	-2.256	-2.290	-2.257	-2.195
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-2.234	-2.256	-2.290	-2.257	-2.195
4B. Toezicht en handhaving					
Lasten	544	542	541	539	538
Baten	6	6	6	6	6
Saldo van baten en lasten	-539	-536	-535	-533	-532
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-539	-536	-535	-533	-532
4C. Veilig thuis					
Lasten	5	5	5	5	5
Baten					
Saldo van baten en lasten	-5	-5	-5	-5	-5
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-5	-5	-5	-5	-5
Saldo van baten en lasten	-2.778	-2.797	-2.829	-2.795	-2.733
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-2.778	-2.797	-2.829	-2.795	-2.733

05 Openbare ruimte

Visie

Renkum is een mooie groene gemeente en wordt hierdoor alom geprezen. Wij zetten ons in voor het behoud van deze kwalitatief hoogwaardige woon- en werkomgeving onder andere door het goed onderhouden van de gemeentelijke plantsoenen, parken en begraafplaatsen.

Ten aanzien van onze wegen, straten en pleinen wordt uitvoering gegeven aan de wettelijke taak tot het in stand houden van de bestaande asfalt- en elementenverhardingen.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

5A. Groenonderhoud

5B. Wegen, straten en pleinen

5A. Groenonderhoud

Doelstelling

Streven naar het verhogen van het onderhoudsniveau van groen, door middel van het anders aanbesteden en/of samenwerking.

Activiteiten:

- Het tweejaarlijks evalueren van het vastgestelde onderhoudsniveau groen en waar nodig bijsturen om de vastgestelde doelen te verwezenlijken (2016, 2018).
- Actualisatie van het Groenstructuurplan (2016).
- Uitvoering geven aan het Groenbeheer- en Groenstructuurplan (2016-2026).
- Het opplussen van de beeldkwaliteit door het faciliteren van vrijwilligers voor de inzet bij het groenonderhoud. (doorlopend).

5B. Wegen, straten en pleinen

Doelstelling

Streven naar het verhogen van het onderhoudsniveau voor wegen, waarbij het wettelijke niveau de minimumnorm is. Indien mogelijk gebeurt dat door anders en slimmer aan te besteden of samen te werken, waar mogelijk nog meer dan nu. Middelen die daardoor worden bespaard, worden ingezet voor het verhogen van het onderhoudsniveau.

Activiteiten:

- Daar waar mogelijk combinaties maken tussen verkeersmaatregelen en werkzaamheden aan de openbare ruimte zoals wegonderhoud, reconstructie- en/of rioolprojecten (doorlopend).
- Onderhoud uitvoeren aan asfalt- en elementenverhardingen op basis van de Beleidsnota Wegbeheer 2013-2017.
- Aan de hand van de uitkomsten van de inspectie in 2016 de planning aanpassen en een nieuwe planning voor 2017 - 2018 opstellen.

Doelstelling

Straatverlichting moet zo veel mogelijk duurzaam zijn, minder verlicht, daar waar dat kan zonder de veiligheid aan te tasten.

Activiteiten:

- Opstellen nieuw beleidsplan Openbare verlichting (2016).
- In 2016 wordt onderhoud en vervanging van de openbare verlichting op een andere manier aanbesteed. Door een goed doordacht plan wordt de markt uitgedaagd met innovatieve ideeën te komen. Uitgangspunten zijn onze beschikbare budgetten en onze eisen/wensen.
- In 2015 is in een groot deel van de elektriciteitskasten een nieuwe zogenaamde 'slimme meter' geplaatst. In 2016 volgt de rest.
- In 2015 namen wij deel aan een pilot van netbeheerder Liander, genaamd 'Flex OV'. Bij een beperkt aantal elektriciteitskasten (circa 5-10) wordt een programma geïnstalleerd, waardoor vanaf een centraal punt de verlichting aan of uit kan worden gezet. Door deze maatregelen is er meer invloed op het dimregime en meer inzicht in het daadwerkelijke elektriciteitsverbruik. Naar verwachting wordt dit in 2016/2017 door Liander verder uitgerold over alle elektriciteitskasten in onze gemeente.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
5A. Groenonderhoud					
Lasten	3.100	3.048	3.072	3.062	3.063
Baten	284	285	285	284	284
Saldo van baten en lasten	-2.816	-2.763	-2.787	-2.778	-2.779
Mutatie reserve	30				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-2.786	-2.763	-2.787	-2.778	-2.779
5B. Wegen, straten en pleinen					
Lasten	4.265	3.549	3.256	3.236	3.233
Baten	59	49	49	49	49
Saldo van baten en lasten	-4.206	-3.500	-3.207	-3.186	-3.184
Mutatie reserve	641	280			
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-3.565	-3.220	-3.207	-3.186	-3.184
Saldo van baten en lasten	-7.022	-6.263	-5.994	-5.964	-5.962
Mutatie reserve	671	280			
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-6.351	-5.983	-5.994	-5.964	-5.962

06 Economie & Cultuur

Visie

Renkum kent een grote diversiteit aan ondernemers. Zij zorgen voor werkgelegenheid en behoud van de leefbaarheid in onze dorpen. Daarom worden bestaande ondernemingen gekoesterd en het vestigingsklimaat wordt zo aantrekkelijk mogelijk gemaakt.

De kernkwaliteiten van onze gemeente (cultuurhistorie, Airborne, kunst en cultuur en landschap) worden versterkt om de woonkwaliteit nog aantrekkelijker te maken, economie te stimuleren en recreatie en toerisme te bevorderen.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 6A. Ondernemen en bedrijvigheid
- 6B. Recreatie en toerisme
- 6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie

6A. Ondernemen en bedrijvigheid

Doelstelling
Een aantrekkelijker gemeente zijn voor ondernemers door een intensievere samenwerking met het bedrijfsleven, het versterken van structuren en het leggen van koppelingen met andere beleidsterreinen.

Activiteiten:

- Wethouders, strategisch beleidsmedewerker EZ, en bedrijvencontactfunctionaris gaan met een zekere regelmaat op bezoek bij lokale ondernemers. Uit die contacten is al een aantal banen, stages e.d. voortgevloeid en konden problemen worden opgelost. Met de winkeliers c.q. ondernemersverenigingen is periodiek overleg, of tussendoor als daaraan behoefte is.
- In 2016 wordt voor de kernen Renkum (voorjaar) en Oosterbeek (najaar) een winkelvisie (detailhandelsvisie) opgesteld. Dit gebeurt in nauwe samenspraak met een begeleidingsgroep, waarin middenstand en horeca zijn vertegenwoordigd.
- Ten behoeve van de herziening van de Economische Visie wordt voor het zomerreces 2016 een bijeenkomst belegd, waarvoor heel ondernemend Renkum wordt uitgenodigd.
- Het verbeteren van de (digitale) dienstverlening aan ondernemers.
  - De website is verbeterd en de voor bedrijven relevante informatie is beter vindbaar geworden. Aan de verbetering van (volledig) digitale dienstverlening - niet alleen aan bedrijven - wordt volop gewerkt.
  - Daarnaast willen wij de door integraler te werken binnen de organisatie de ondernemer beter van dienst zijn.
- Samen met ondernemers actief beleid voeren om het aantal overbodige regels en bureaucratie te verminderen (doorlopend).
- Het helpen van mensen, al dan niet met een arbeidshandicap, aan werk door dit actief onder de aandacht te brengen bij bedrijven (doorlopend).
- Het project herstructurering bedrijventerreinen Schaapsdrift is afgerond. Er is een bestuur gevormd voor de Stichting Schaapsdrift. Deze stichting wordt verantwoordelijk voor een aantal beheerstaken op het bedrijventerrein.
- Voor de locatie Cardanuslaan is met betrokkenen (ondernemers) een ontwerp gemaakt voor de openbare ruimte. Uitvoering wordt dit jaar opgepakt.
- Voor de Veentjesbrug wordt dit jaar een bestemmingsplan opgesteld.

- Voor de locatie Klingelbeekseweg worden onderhandelingen gevoerd met alle grondeigenaren om te komen tot herontwikkeling van dit bedrijventerrein.
- Samenwerking tussen onderwijsinstellingen, ondernemers en overheid (triple helix) wordt gestimuleerd en gefaciliteerd.
- In het kader van de herstructurering van bedrijventerreinen is besloten op de Schaapsdrift een glasvezelnetwerk aan te leggen (2015). Het al of niet afnemen van diensten over de glasvezel staat ter keuze van de individuele bedrijven.
Glasvezel op de andere bedrijventerreinen komt later aan de orde, waarbij opgemerkt wordt dat de Veentjesbrug en de Hes West al van glasvezel zijn voorzien.
Over glasvezel voor particulieren bent u reeds per raadsbrief geïnformeerd.

6B. Recreatie en toerisme

Doelstelling

Het ondersteunen van initiatieven die de kernkwaliteiten van de gemeente Renkum (cultuurhistorie, Airborne, kunst en cultuur, landschap) versterken.

Activiteiten:

- Op het vlak van routes wordt gewerkt aan een nieuw klompenpad, het Dorenweerdsepad. Dat loopt (globaal) vanaf de kern/veer Renkum via de Boersberg over de Duno en het Drielseveer. Hiermee is deze route verbonden met een struinroute door de uitwerwaarden aan de overzijde van de Rijn.
- Met het overdragen van de gemeentelijke passantensteiger (bij het stuwcomplex) aan de Stichting Heveahaven neemt laatstgenoemde partij dit voorjaar een jachthaven in bedrijf met een capaciteit van 49 ligplekken. Binnen het concept van de jachthaven is dan nog steeds plaats voor maximaal vijf passanten.
- Verder ondersteunt de gemeente -waar dat financieel mogelijk is- initiatieven op het vlak van routebrochures.
- We werken samen met de regiogemeenten aan het updaten van het fietsknooppuntensysteem. Doel is ook de verouderde knooppuntborden te vervangen.
- Initiëren en ondersteunen van initiatieven van de toeristisch/ -recreatieve sector, gekoppeld aan de thema's Airborne, WOII toerisme, landgoederen en kunst & cultuur, waardoor het aantal recreanten en toeristen dat de gemeente bezoekt toeneemt (doorlopend).
- Het (laten) ontwikkelen van toeristische producten die op aantrekkelijke wijze dwarsverbanden leggen tussen de verschillende thema's, waardoor het aantal recreanten en toeristen dat de gemeente bezoekt toeneemt (doorlopend).
- Produceren van het Renkumse deel in samenwerking met Nieuw Gelders Arcadië-gemeenten van een fiets-/autoroute langs landgoederen/ buitenplaatsen en fraaie landschappelijke gedeelten uit de gemeente (2016-17).
- Ondersteunen van nieuwe initiatieven/ activiteiten die de [intergemeentelijke] gezamenlijkheid in Airborne-/bevrijdingstoerisme vergroten (doorlopend).
- Verbeteren van de samenhang in marketingcommunicatie bij instanties die een subsidierelatie hebben met de gemeente zoals Rbt KAN-Liberation Route, Airbornemuseum, herdenkingen (doorlopend).

6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie

Doelstelling

Renkum heeft een hoge ambitie op het gebied van kunst en cultuur: de ambitie is om een kunstenaarsgemeente te zijn met een landelijke uitstraling, waarbij het erfgoed als inspiratiebron fungeert voor nieuwe ontwikkelingen.

Cultuurhistorie en erfgoed:

- Papiergeschiedenis: om het verhaal over het vervaardigen van papier in Renkum levend te houden ondersteunen we initiatieven voor het verbeteren van de zichtbaarheid/beleefbaarheid van de cultuurhistorische resten van de Renkumse papiergeschiedenis en de ontwikkeling van een papiermuseum in Renkum.
- De belevingswaarde van oude kasteellocaties als Grunsfoort en Rosande en de restanten van de muren van het middeleeuwse Renkumse Klooster vergroten.
- Leefbaarheid landgoederen: de potentiële beleefbaarheid van de huidige verschijningsvorm van de landgoederen en buitenplaatsen bevorderen.

Kunstenaarsgemeente:

- Renkum als kunstenaarsgemeente: wij gaan de bekendheid van de gemeente Renkum als kunstenaarsgemeente vergroten.
- We stimuleren de ontwikkeling van een Centrum Landschap, Kunst en Cultuur Renkum.
- Behoud collecties: we zetten ons in voor behoud van de collecties van Henk en Hedwig Zweerus, Jits Bakker en de collectie en het atelier van Marius van Beek voor de gemeente Renkum.
- De gemeentelijke collectie opgebouwd uit werk van de BKR regeling en vroegere aankopen inventariseren en waardevolle werken behouden.
- Tweejaarlijkse literatuurprijs: hoewel de gemeente Renkum literair van beperkte betekenis is, willen we het bescheiden erfgoed behouden en de huidige literaire activiteiten versterken door het instellen van een tweejaarlijkse literaire prijs.
- Podia: wij willen de komende jaren inzetten op een betere en nauwere samenwerking tussen deze podia onderling en tussen de podia en gezelschappen.

Airborne:

- Airbornegeschiedenis: naast het Airbornemuseum zijn in onze gemeente nog vele organisaties actief bezig met het Airbornegebeuren. Samen met hen werken we aan een gezamenlijke Airborne uitstraling. Daar waar mogelijk stimuleren wij hen elkaars kennis en voorzieningen te gebruiken. Ook initiëren en ondersteunen wij hen om de samenhang in promotie en marketingcommunicatie te verbeteren. Het is belangrijk om nieuwe wegen in te slaan en ruimte geven voor het bereiken van een nieuw en meer divers publiek door vernieuwing in aanbod, samenwerking en afstemming binnen het Airborne aanbod.
- Herdenken in de toekomst: we geven, samen met de andere Airbornegemeenten en de Airborneorganisaties met zorg vorm aan het (nieuwe) herdenken en het uitdragen van het verhaal en het overdragen van de kennis.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
6A. Ondernemen en bedrijvigheid					
Lasten	1.065	2.539	190	112	112
Baten	506	1.043	53	53	53
Saldo van baten en lasten	-559	-1.496	-137	-59	-59
Mutatie reserve	487	1.426	77		
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-72	-70	-60	-59	-59
6B. Recreatie en toerisme					
Lasten	249	244	243	243	242
Baten	-1	-1	-2	-2	-2
Saldo van baten en lasten	-250	-245	-245	-244	-244
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-250	-245	-245	-244	-244
6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie					
Lasten	399	397	396	395	395
Baten					
Saldo van baten en lasten	-399	-397	-396	-395	-395
Mutatie reserve	15	15	15	15	15
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-384	-381	-381	-380	-380
Saldo van baten en lasten	-1.208	-2.138	-777	-699	-698
Mutatie reserve	502	1.441	92	15	15
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-705	-696	-685	-684	-683

07 Inwoner, bestuur & organisatie

Visie

De verhouding tussen inwoners en gemeente verandert snel. Inwoners ontplooiën steeds meer eigen initiatieven en willen meer verantwoordelijkheid. Inwoners willen meer mogelijkheden om zelf hun zaken met de gemeente te regelen. De gemeente kan bovendien steeds minder zelf doen. Onze visie is een gemeentelijke overheid die minder boven de inwoners staat, maar meer ernaast. Daarbij hoort een gemeentelijke dienstverlening die aansluit bij de eisen van deze tijd

We gaan ervan uit dat Renkum een zelfstandige gemeente blijft. Een open discussie in de raad over de bestuurlijke toekomst zal worden gevoerd. Om de huidige uitdagingen aan te kunnen, gaat gemeente Renkum versneld samenwerken met omliggende gemeenten. Gemeente Renkum ligt aan de rand van belangrijke samenwerkingsverbanden (Stadsregio, Food Valley, G3 en G12) en blijft daarom ook over de grenzen van die samenwerkingsverbanden heen samenwerking zoeken. Zowel op het gebied van bedrijfsvoering als beleid. Voordat stappen worden gezet naar samenwerkingsvormen, wordt de raad gevraagd hierover een uitspraak te doen. Hierbij is het uitgangspunt dat steeds wordt beoordeeld in welk samenwerkingsverband gemeente Renkum het beste haar ambities kan realiseren. Daarnaast worden de wettelijk verplichte samenwerkingsverbanden voortgezet.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie
- 7B. Organisatieontwikkeling
- 7C. Servicepunt
- 7D. ICT
- 7E. Belastingen
- 7F. Vastgoed
- 7G. Bestuur en organisatie

7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie

Doelstelling
Een gemeente die initiatieven van inwoners stimuleert, serieus neemt, meer ruimte geeft en niet afremt. Een gemeente die openstaat voor ideeën en kennis van inwoners en daar samen met inwoners iets mee doet. Samenwerking met inwoners met als uitgangspunten vertrouwen, transparantie en gelijkwaardigheid. Een gemeente die niet beheerst en bepaalt, maar beïnvloedt en behartigt. Inwonerparticipatie en overheidsparticipatie worden zoveel mogelijk op alle beleidsterreinen toegepast.

Activiteiten:

- Besturingsfilosofie: in 2014 is de nota besturingsfilosofie afgerond en door de Raad vastgesteld. De nota geeft richting via een drietal routes: a) Verschuiving van verantwoordelijkheden; b) Het vergroten van bestuurskracht (zie doelstelling 2 onder 7A); c) Het vergroten van maatschappelijke en politieke betrokkenheid (burgerparticipatie).
- Verschuiving van verantwoordelijkheden: het vormgeven aan een cultuuromslag is een continu proces. Raadsleden, college, ambtenaren en adviesraden gaan actief op zoek naar ideeën en initiatieven van inwoners. Ze denken mee en zoeken verbindingen tussen verschillende initiatieven en beleidsterreinen. Hierdoor kunnen initiatieven worden versterkt. Daarbij wordt de taak- en rolverdeling tussen inwoners en gemeente expliciet vastgelegd aan het begin van een samenwerkingsproces. Overdragen van taken aan inwoners. De gemeente ondersteunt

deze transitie actief als dat nodig is. Bovendien is het de gemeente die het algemeen belang moet blijven waarborgen.

Bij de huidige taken van de gemeente en nieuwe taken die zich aandienen wordt per aandachtsgebied afgewogen of de taak door de gemeente, de markt of de samenleving moet worden uitgevoerd.

- Inwonerparticipatie: het vergroten van maatschappelijke en politieke betrokkenheid (inwonerparticipatie) doen we langs een aantal sporen. Een daarvan is herziening van de huidige adviesstructuur binnen het Sociaal Domein. In 2015 waren er drie adviesraden: de Wmo-adviesraad, de adviesraad Participatiewet en de jongerenraad. Er is pragmatisch invulling gegeven aan de wettelijke verplichting rondom een adviesorgaan mbt jeugd. De Wmo-adviesraad adviseert over het brede terrein binnen het sociaal domein. Daarnaast worden jeugdthema's ook in de jongerenraad besproken.

Afgesproken is om in 2015 met deze adviesraadstructuur te werken, te kijken hoe deze in de praktijk functioneert en naar aanleiding daarvan een standpunt in te nemen ten aanzien van de toekomstige ontwikkeling van de adviesraden-structuur. We continueren deze structuur in 2016. De herziening van de adviesstructuur vormt één van de transformatiethema's van 2016. Naast deze adviesraden vervult de WAC (Woonadviescommissie Renkum) een waardevolle adviesrol bij het behartigen van de belangen van de woonconsument.

- De ontwikkelingen op het gebied van gebiedsgericht werken, waarbij de inzet is om de eigen kracht van inwoners te vergroten, zijn eveneens een vorm van inwonerparticipatie. Hierbij wordt onder meer via netwerkmethoden en versterken van de inzet van vrijwilligers in de nulde-lijn in 2016 verder vormgegeven.
- De inzet van maatschappelijke partners om te komen tot betere betrokkenheid en participatie van inwoners krijgt in 2016 verder richting.
- Er wordt onderzoek gedaan naar de invoering van een digitaal burgerpanel.
- Jaarlijks is € 45.000 beschikbaar voor burgerinitiatieven.
- Bij maatschappelijke opgaven waar een ruimtelijke component aan de orde is wordt de lijn van meer ruimte geven aan betrokken burgers doorgetrokken. Burgerplanvorming wordt gestimuleerd.

Ruimte geven aan betrokken burgers, veelal omwonenden, gebeurt in veel projecten, op verschillende manieren. In de commissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Welstandscommissie) heeft een burgerlid zitting genomen. Ook bij het opstellen van beleidsstukken worden inwoners of betreffende organisaties betrokken. Bij het project Doorwerth Centrum zoeken de betrokken inwoners van de werkgroepen daarnaast naar manieren om (onderdelen van) de projecten te financieren.

Doelstelling

De gemeente Renkum wil haar bestuurskracht versterken door krachtenbundeling met andere partijen. Dit kan plaatsvinden in diverse vormen van samenwerking met als streven een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving vanuit ieders eigen kracht. Samenwerking met andere gemeenten en partijen is gebaseerd op het uitgangspunt dat die samenwerking in het belang van onze inwoners is.

Activiteiten:

- Vergroten bestuurskracht: G3 Zoals u gemeld maken de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe geen deel meer uit van een verdere verkenning van een samenwerking op het gebied van bedrijfsvoeringstaken. De G3 hanteren een soortelijke filosofie over samenwerken en versterken van bestuurskracht. De gemeente Wageningen heeft uitgesproken een andere

visie te hebben op bestuurskracht. Uitgangspunt van onderzoek binnen de G3 samenwerking zijn alle bedrijfsvoeringstaken van de gemeenten, de PIOFACH taken.

- G12: de opgave in het Sociaal Domein door decentralisatie van taken van provincie en Rijk naar gemeenten vraagt om meer bestuurskracht gelet op de grote financiële en maatschappelijke risico's. Door het rijk worden randvoorwaarden gesteld op het gebied van samenwerking tussen gemeenten op dit terrein. Twaalf gemeenten in de regio Arnhem, waaronder Renkum, werken met elkaar samen rondom de transformatie van het sociale domein. Tot op heden gebeurt dat op basis van werkafspraken, dit najaar wordt een keuze gemaakt hoe wij dat in de komende jaren verder willen vormgeven.
- Stadsregio: na de liquidatie van de Stadsregio in 2015 werken de betreffende gemeente samen in het construct Gemeenschappelijk Orgaan op het gebied van wonen, werken en verkeer.
- ODRA: in 2015 is verdere samenwerking aangegaan met de ODRA, waar naast de al eerdere overgang van milieutaken ook de overige WABO-taken van gemeente Renkum aan zijn overgedragen.
- Nota Intergemeentelijk Werken Georganiseerd: bij de verkenningen tot samenwerking is de nota Intergemeentelijk Werken Georganiseerd het uitgangspunt van handelen. Via deze route en procedure gaan wij met u in gesprek en vragen wij uw besluit voor een verdere stap in de samenwerkingsprocessen. Als voor een samenwerking een gemeenschappelijk regeling tot het besluit behoort wordt gekeken naar bestuurlijke grip, organisatievorm en exitstrategie.

7B. Organisatieontwikkeling

Doelstelling
Gemeentelijke dienstverlening aanpassen aan de eisen van deze tijd door gebruik van moderne digitale mogelijkheden en een uniforme en goed ingerichte eerste ingang voor klantcontacten, ongeacht het door de klant gekozen kanaal (web, balie, telefoon, post).

Activiteiten:

Uitgangspunten dienstverlening

Om de gemeentelijke dienstverlening aan te passen aan de eisen van deze tijd hadden we tot 2016 een Programma Dienstverlening. Vanaf 2016 continueren we deze activiteiten vanuit de lijn waarbij de oorspronkelijke uitgangspunten leidend blijven.

Deze uitgangspunten zijn:

1. Het realiseren van één ingang voor contacten, die eerstelijns klantvragen voor 80% in het eerste contact, direct goed afhandelt.
2. Het uitbreiden en optimaliseren van de 'één bron'-gedachte: één bron voor alle gemeentelijke productinformatie.
3. Verbeteren van de (dienstverlenings-) processen en kwaliteitsborging.
4. Aandacht richten op gewenste cultuurveranderingen die bovengenoemde doelen ondersteunen.

Organisatiebreed worden initiatieven ontplooid om de dienstverlening te verbeteren. Dit betreft deels activiteiten met een hoge impact op de dienstverlening en de gehele organisatie. Het effect is vaak van invloed op meerdere teams. Voorbeelden hiervan zijn digitaal zaakgericht werken, toptaken website, digitale afhandeling van producten en het creëren van één fysieke ingang met inbegrip van de verbouwing centrale hal. Specifieke ontwikkelingen worden bij de desbetreffende producten vermeld.

Doelstelling

Stroomlijnen van processen om te komen tot een goed ingerichte organisatie om de nieuwe werkzaamheden die de gemeente in het kader van decentralisatie van de Jeugdwet, de Participatiewet, Passend Onderwijs en de nieuwe WMO(2015) efficiënt uit moeten kunnen voeren.

Programma Sociaal Domein

De gemeente heeft er een groot aantal taken bij gekregen. Door decentralisatie van taken van het rijk en de provincie naar de gemeente zijn wij verantwoordelijk geworden voor het merendeel van de jeugdzorg (nieuwe Jeugdwet), onderdelen uit de voormalige AWBZ (aanpassing van de Wmo), de Participatiewet (arbeidsparticipatie naar vermogen) en, parallel aan deze veranderingen, de gevolgen van de aanscherping van Passend Onderwijs. Deze fundamentele verandering vraagt om een kanteling in denken van de ambtelijke organisatie, inwoners en maatschappelijk partners; eigen regie, verantwoordelijkheid en kracht. Dit ontwikkelingsproces, de zogenaamde transformatie, zal de komende jaren steeds verder vorm krijgen. De kaders voor deze ontwikkeling zijn door de gemeenteraad vastgesteld in de kadernota Sociaal Domein 'De kunst van samen leven in de gemeente Renkum, de transformatie'.

Doelstelling

De ontwikkeling van de organisatie sluit aan bij de ontwikkelingen in de samenleving. De organisatie is een effectief en efficiënt werkende eenheid. De klant staat centraal.

Ontwikkeling Personeel & Organisatie

- De modernisering van het strategisch personeelsbeleid, met als basis de strategische personeelsplanning, wordt verder uitgewerkt en geïmplementeerd.
- In samenwerking met andere gemeenten vindt een harmoniseringsslag van personeels- en beloningsbeleid plaats.
- De organisatie heeft een taakstelling te realiseren, ook op het gebied van de personele formatie. Het realiseren van personele mobiliteit, zowel intern als extern is hierdoor een speerpunt, alsmede het invullen van de noodzakelijke bezetting.
- De samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering binnen de G3 wordt verder vormgegeven. De rechtspositionele en organisatorische gevolgen worden inzichtelijk gemaakt en begeleid.
- De VNG en de vakbonden hebben een akkoord gesloten over de nieuwe cao met een looptijd tot 1 januari 2016. De gemeentelijke arbeidsmarkt zit vast, de instroom van jongeren is gering en de vergrijzing neemt toe in een tijd met teruglopende financiële middelen en vergroting van de verantwoordelijkheid van gemeenten als gevolg van de decentralisaties. Tegen deze achtergrond heeft de VNG ingezet op een toekomstbestendige cao, die meer keuzevrijheid biedt aan medewerkers, een nieuw beloningshoofdstuk en de arbeidskansen voor jongeren en mensen met een arbeidsbeperking vergroot. De invoering van deze cao wordt lokaal uitgewerkt.
- De consequenties van een regiegemeente voor personeel en organisatie (zowel in kwantitatieve als kwalitatieve zin) worden inzichtelijk gemaakt en uitgewerkt.

7C. Servicepunt

Doelstelling

Gemeentelijke dienstverlening aanpassen aan de eisen van deze tijd.

Activiteiten:

- In 2014 zijn we overgestapt naar één website die is ingericht volgens het Toptaken-principe. Vanaf 2015 hebben we onze meetgegevens van de website zodanig uitgebreid dat we de informatie op de website steeds aan kunnen passen aan de vraag.
- Medio 2016 kan onze klant ook een afspraak maken via onze website.
- We maken minimaal 20 digitale producten beschikbaar die online aangevraagd kunnen worden (2015-2018).
- We maken structurele afspraken voor het meten van de klanttevredenheid (2016).
- Kostendekkende tarieven doorberekenen voor huwelijken op gemeentehuis en voor andere gemeentelijke producten (b.v. lager tarief bij digitale afname dan bij bezoek aan gemeentehuis) (2015-2018).

Doelstelling

Het realiseren van één ingang voor contacten, die eerstelijns klantvragen voor 80% in het eerste contact, direct goed afhandelt.

Activiteiten:

- Het trainen en opleiden van medewerkers telefonie & receptie met het accent op hostmanship (2014-2015).
- We hanteren één bron voor alle gemeentelijk productinformatie, ons Content Management Systeem (CMS). Deze informatie wordt zowel gebruikt voor onze Website, als voor ons Intranet en ons interne kennissysteem (Antwoordportaal). Vanaf 2015 richten we ons op het structureel uitbreiden en bijhouden van het CMS met de juiste en actuele productinformatie.
- We richten een managementinformatiesysteem in voor de kanalen telefonie en balie (2015-2018).
- We bepalen kritieke prestatie indicatoren (KPI) en servicenormen (2015-2018).
- We voegen de balies van het Sociaal Loket en het Servicepunt samen in de centrale hal (2016).

7D. ICT**Doelstelling**

De informatiestromen in onze organisatie zijn zoveel mogelijk digitaal en met elkaar verbonden om een effectieve en efficiënte inrichting van onze processen en een optimale dienstverlening te faciliteren.

Activiteiten:

- Informatie Beveiliging: verplichte invoering van de Baseline Informatiehuishouding om een betere grip en sturing te krijgen op de beveiligingsaspecten van het informatiebeheer. Informatiebeveiliging is een belangrijk onderdeel hiervan. Het informatiebeleidsplan zal als basis dienen voor het verdere informatiebeheer en de informatiebeveiliging binnen de gemeente Renkum. Vanuit de rijksoverheid zal de gemeente hierop ge-audit worden (2015-2016).
- Samenwerking: om de samenwerking binnen de G3 gemeenten op het gebied van applicaties, informatie en ICT omgeving vorm te geven is GemICT opgezet, als onderdeel van de intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie. Een essentieel onderdeel hierin is dat alle onderdelen goed ingericht worden voor en met de G3 gemeenten die beheersbaar, overzichtelijk, toekomstvast, flexibel en stabiel is (2015-2018).
- Basisregistraties: de afgelopen jaren zijn reeds verschillende basisadministraties met succes geïmplementeerd. Deze lijn wordt verder gevolgd. Door het realiseren van digitale koppelingen

en normaliseren van informatie t.b.v. Basisregistraties wordt dit verder vorm gegeven (2015-2016).

- Digitalisering: het accent komt de komende jaren te liggen op het verder uitbouwen van het zaakstelsel. Daarnaast implementeren we E-diensten die efficiënt zijn en bij de huidige tijd passen, zowel voor burgers en bedrijven als voor beheer. Tegelijkertijd worden activiteiten ontplooid om een digitaal E-depot op te zetten samen met Gelders Archief (2015-2018).

7E. Belastingen

Doelstelling

We willen een gemeente zijn die zuinig omgaat met overheidsgeld. Het financieel huishoudboekje is op orde, structurele lasten worden gedekt met structurele inkomsten. Hierbij streven we naar lagere lasten voor de inwoners.

Activiteiten:

- Voor de zomer van 2016 zal het resultaat van het onderzoek naar de mogelijkheid om de rioolheffing aan waterverbruik aan de raad worden voorgelegd. De voorbereiding van het nieuwe GRP heeft meer tijd gevraagd dan voorzien, waardoor de vertaling naar de rioolheffing ook pas later gemaakt kan worden.
- Naar aanleiding van de aangenomen motie Hondenbelasting (raad 4 november 2015) wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn om uitvoering te geven aan deze motie. De uitkomsten zullen in de begroting 2017 verwerkt worden.
- Voorbereidingen worden getroffen om in lijn met het in januari 2016 vastgestelde Afvalbeleidsplan 2016-2020 betaling voor restafval in te voeren per 1 januari 2017.
- Onderzocht wordt of het mogelijk is om via leges een financiële prikkel te geven voor duurzame bouwactiviteiten.

7F. Vastgoed

Doelstelling

- Vastgoed hanteert een inspanningsverplichting om de diverse eigen accommodaties duurzamer te maken.
- Sportaccommodaties worden, waar mogelijk, overgedragen aan sportverenigingen, beheer en onderhoud maken hiervan onderdeel uit.
- Onderzoek naar decentralisatie van nieuwbouw, onderhoud en renovatie van schoolgebouwen naar onderwijsorganisaties.

Activiteiten:

- Verzelfstandiging van sportaccommodaties: dit is opgenomen bij product 1c 'Sport' onder de activiteit 'ambities sportnota'.
- Realisatie MFC 3B4: In 2016 is gestart met de bouw van het nieuwe MFC 3b4. Oplevering staat gepland voor mei 2017.
- Integraal Huisvestings Plan (IHP) onderwijs: na vaststelling van het geactualiseerd IHP voorjaar 2016 wordt uitvoering gegeven aan de ambities uit dat IHP. Deze ambities betreffen nieuwbouw van scholen in Renkum/Heelsum in 2017 en nieuwbouw van scholen in Doorwerth in 2018.
- Onderzoek volledige doordecentralisatie onderwijshuisvesting: de afgelopen periode heeft in het teken gestaan van het sluitend krijgen van het IHP en de gesprekken met de schoolbesturen in Renkum/Heelsum omtrent de kredietaanvraag nieuwbouw. In de loop van 2016 wordt bekeken of volledige doordecentralisatie nog zinvol is.

- Renovatie gemeentelijke gebouwen: in 2015-2016 zijn en worden onderzoeken uitgevoerd aan panden die de technische levensduur binnenkort bereiken of al bereikt hebben. Op basis van dat onderzoek zal u in 2016 een voorstel worden voorgelegd met daarin de vastgoedstrategie voor deze panden.

Ook wordt bekeken of deze panden verduurzaamd kunnen worden. Zo werken we op dit moment samen met de brede school Oosterbeek laag (BSOL). Het dak van deze gymzaal maakt onderdeel uit van het plan om vanuit duurzaamheid het totale dakvlak van de BSOL te voorzien van zonnepanelen. Dit betekent dat mocht uit het onderzoek blijken dat het dak van deze gymzaal moet worden gerenoveerd, uiteraard eerst deze renovatie plaatsvindt. Zodat de zonnepanelen op een nieuw en goed geïsoleerd dak komen te staan. Dit voorkomt onnodige herplaatsingskosten met kans op beschadigingen aan de zonnepanelen.

- Beleidsnota beheer gemeentelijke accommodatie: in 2017 wordt de beleidsnota beheer gemeentelijke accommodatie herzien. Tien jaar geleden is deze nota door het college van B&W vastgesteld. De nota wordt geüpdate naar de huidige inzichten een maatstaven op gebied van beheer en onderhoud van het gemeentelijke vastgoed. Ook wordt de lijst van het kernareaal en de voorziening 'groot onderhoud gemeentelijke gebouwen' aangepast.

Het vaststellen van het kernareaal en de voorziening 'groot onderhoud gemeentelijke gebouwen' is voor het laatst herzien in 2013 (raadsvoorstel 115823 d.d. 13 augustus 2013).

7G. Bestuur en organisatie

Doelstelling
Een optimale interactie tussen raad, college en organisatie, gericht op een zo efficiënt en effectief mogelijk samenwerking.

Activiteiten:

- In de besturingsfilosofie is belegd hoe wordt vorm gegeven aan de beoogde interactie.
- Uitvoering geven aan activiteiten in het kader van de bedrijfsvoering (doorlopend).

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
7A. Bestuursfilosofie en inwonerparticipatie					
Lasten	124	123	123	123	123
Baten					
Saldo van baten en lasten	-124	-123	-123	-123	-123
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-124	-123	-123	-123	-123
7B. Organisatieontwikkeling					
Lasten					
Baten					
Saldo van baten en lasten					
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat					
7C. Servicepunt					
Lasten	1.361	1.372	1.365	1.363	1.348
Baten	501	555	540	560	492
Saldo van baten en lasten	-860	-817	-825	-804	-855
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-860	-817	-825	-804	-855
7D. ICT					
Lasten	-73	-42	-26	-19	-4
Baten					
Saldo van baten en lasten	73	42	26	19	4
Mutatie reserve	23	82	43	-11	
Geraamde/gerealiseerde resultaat	97	124	69	7	4
7E. Belastingen					
Lasten	658	658	658	658	658
Baten	40	40	40	40	40
Saldo van baten en lasten	-618	-618	-618	-618	-618
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-618	-618	-618	-618	-618
7F. Vastgoed					
Lasten	3.637	3.285	3.208	3.312	3.301
Baten	115	108	109	109	109
Saldo van baten en lasten	-3.522	-3.177	-3.100	-3.203	-3.192
Mutatie reserve	712	470	353	405	452
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-2.810	-2.707	-2.747	-2.797	-2.740
7G. Bestuur en organisatie					
Lasten	3.986	3.788	3.727	3.701	3.700
Baten	120				
Saldo van baten en lasten	-3.866	-3.788	-3.727	-3.701	-3.700
Mutatie reserve	95				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-3.771	-3.788	-3.727	-3.701	-3.700
Saldo van baten en lasten	-8.916	-8.481	-8.366	-8.429	-8.485
Mutatie reserve	831	552	396	394	452
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-8.085	-7.929	-7.970	-8.035	-8.032

Bijlage Welk beleid is voor handen?

01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg

1A. Algemene voorzieningen

Arbeidsparticipatie

- Gemeenschappelijke regeling Permar WS 2011

Mantelzorg

- Uitvoeringsplan Mantelzorg 2015

Sociale samenhang en leefbaarheid

- Kadernota sociaal domein 'De kunst van samenleven in Renkum, de transformatie'
- Nota Integraal Jeugdbeleid Gemeente 2011

1B. Gezondheid

- Regionale en lokale nota gezondheidsbeleid "Gezond Verbinden" 2012-2014(2015)

1C. Sport

- Kadernota en uitvoeringsprogramma 'Sportief verbinden'

1D. Educatie

Lokale educatieve agenda

- Uitvoeringsplan VVE 2015 - 2018

Peuterspeelzaalwerk

- Verordening Kinderopvang gemeente Renkum 2013
- Kwaliteitsregels peuterspeelzaalwerk Renkum
- Aanvullende Subsidieregel peuterspeelzaalwerk en VVE-voorziening gemeente Renkum (2013 ev)

Inburgering en integratie

- Verordening wet inburgering

Openbaar bibliotheekwerk

- Gemeentelijk Bibliotheekbeleidskader 2012 - 2015

1E. Minima

- Nota: Naar een integraal en activerend minimabeleid 2015 t/m 2018, vastgesteld d.d. 17-12-2014;
- Verordening GelrePas 2015, vastgesteld d.d. 24-06-2015.
- Beleidsplan Integrale Schuldhulpverlening 2013 - 2015.

1F. Inkomensvoorziening

- Verordening Individuele Inkomenstoelage gemeente Renkum 2015;
- Verordening Studietoelage gemeente Renkum 2015;
- Afstemmingsverordening Participatie wet, IOAW en IOAZ en Bbz2004 gemeente Renkum 2015;
- Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive 2015;
- Verordening Tegenprestatie gemeente Renkum 2015
- Re-integratieverordening Participatiewet 2015.

1G. Maatwerkvoorzieningen

Sociaal Domein

- Kadernota Sociaal Domein "De kunst van samen leven in de gemeente Renkum, de transformatie".
- Verordening voorzieningen maatschappelijke ondersteuning 2015

Jeugd

- Verordening jeugdwet

Leerlingenvervoer

- Verordening leerlingenvervoer

02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit

2A. Ruimtelijke ontwikkeling

- Strategische Visie 2040 (2010)
- Ruimtelijke Visie 2025 (2011)
- Economische Visie (2011)
- Sociale Visie (2009)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Klingelbeekseweg (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Veentjesbrug (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Schaapsdrift (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Cardanuslaan (2011)
- Basisvisie Landgoederen & Buitenplaatsen (2013)
- Businessplan voor de bedrijfsomgeving Renkum (2012)
- Nota Grondbeleid 2007
- Methodiek Projectmanagement RO-projecten (herziene versie 2012)

2B. Wonen

- Nota Wonen (2014)
- Beleidsnotitie Wonen en Zorg (2015)
- Investeringsprogramma ISV 2010 - 2014 Gemeente Renkum
- Huisvestingsverordening Renkum (2016)

2C. Bestemmingsplannen

- Zie 2A

2D. Omgevingsvergunning

- Welstandsnota 2013 (vastgesteld 27-3-2013)
- Handhavingsbeleid en Uitvoeringsprogramma Omgevingsrecht en overige taken Team Vergunning, Toezicht & Handhaving 2011
- Handhavingsbeleid en Uitvoeringsprogramma 2013/2014

2E. Mobiliteit

- Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan GVVP 2016-2020 (2016)
- Meerjaren Uitvoeringsprogramma GVVP 2011-2014 (MUP) (geherprioriteerd juni 2013)
- Beleidsregels uitritten en uitwegen (2012)
- Parkeernota Gemeente Renkum (2014)

03 Milieu, klimaat & duurzaamheid

3A. Milieu en duurzaamheid

- Milieunota Renkum/ Milieukader 2013-2016 (2013)
- Geluidsbeleidsplan 2009
- Nota Bodembeleid Renkum 2010
- Kadernota Duurzaam Renkum 2010

3B. Energie en klimaat

- Milieunota Renkum 2013-2016
- Kadernota Duurzaam Renkum 2010

3C. Bos en landschap

- Landschapontwikkelingsplan LOP 2006 (actualisatie 2016)
- Basisvisie Landgoederen & Buitenplaatsen 2013
- Bosbeleidsplan Gemeente Renkum 2003-2013 (beheerplan) (actualisatie eind 2016)

3D. Water en riolering

- Gemeentelijk water- en rioleringsplan: "Water stroomt" 2016-2020 (2015)

3E. Afvalverwijdering en -verwerking

- Afvalbeleidsplan: 'Grondstoffen zijn nodig, restafval is onnodig' 2016-2020 (2016)

04 Veiligheid

4A. Integraal veiligheidsbeleid

- Integraal Veiligheidsbeleid Gemeente Renkum 2011-2013

4B. Toezicht en handhaving

- Handhavingsbeleid en Uitvoeringsprogramma Omgevingsrecht en overige taken Team Vergunning, Toezicht & Handhaving (2011)
- Handhavingsbeleid en Uitvoeringsprogramma (2013/2014)

4C. Veilig thuis

- Regiovisie aanpak huiselijk geweld
- Protocol melding huiselijk geweld en kindermishandeling voor de gemeente is onder handen

05 Openbare ruimte

5A. Groenonderhoud

- Beleidsplan Groenbeheer 2012
- Speelruimteplan: 'Ruimte voor spelen, bewegen, ontdekken en ontmoeten 2010'
- Groenstructuurplan 'Buiten Zicht' gemeente Renkum 2015

5B. Wegen, straten en pleinen

- Beleidsnota Wegbeheer 2013-2017
- Actualisatienota Wegbeheer 2015-2017 (16-09-2014 vastgesteld)
- Renkums Licht doorgelicht 2006-2015 (Deze nota wordt in 2016 vervangen door een nieuw beleidsplan)

06 Economie & Cultuur

6A. Ondernemen en bedrijvigheid

- Economische Visie (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Klingelbeekseweg (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Veentjesbrug (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Schaapsdrijf (2011)

- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Cardanuslaan (2011)
- Businessplan voor de bedrijfsomgeving Renkum (2012)

6B. Recreatie en toerisme

- Ruimtelijke Visie 2025 (2011)
- Toeristisch Recreatief Ontwikkelingsplan 2006 (TROP)

6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie

- Cultuurvisie 2005 – 2015
- Beleidsnota Archeologie 2010
- Welstandsnota 2013 (vastgesteld 27-3-2013)
- Basisvisie Landgoederen & Buitenplaatsen 2013

07 Inwoner, bestuur & organisatie

7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie

- Nota Burgerparticipatie (25-6-2013, kaderstellend)
- Besturingsfilosofie (25-6-13, kaderstellend)

7B. Organisatieontwikkeling

- N.v.t.

7C. Servicepunt

- N.v.t.

7D. ICT

- N.v.t.

7E. Belastingen

- Verordening op de heffing en de invordering van onroerende zaakbelastingen (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van hondenbelasting (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van rioolheffing (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van toeristenbelasting (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van marktgelden (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van leges (2014)
- Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingsrechten (2014)
- Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen (2012)

7F. Vastgoed

Onderwijshuisvesting

- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Renkum 2015
- Verordening materiële financiële gelijkstelling onderwijs gemeente Renkum 2007
- Integraal huisvestingsplan 2013-2020
- Actualisering Integraal Huisvestingsplan (13-12-2013)
- Integraal huisvestingsplan Renkum/Heelsum (25-9-2013)
- Beleidsnota onderwijshuisvesting gemeente Renkum 2011

Sportaccommodaties

- Kadernota en uitvoeringsprogramma 'Sportief Verbinden'

7G. Bestuur en organisatie

- Toekomstvisie 2030
- Archiefverordening
- Integriteitsbeleid 2001 en evaluatienota 2004
- Mandaatregeling
- Verordening vergoedingen commissie en raad
- Verordening vergoeding wethouders
- Financiële en controleverordening Gemeente Renkum
- Organisatie en mandaatbesluit
- Informatiebeleidsplan
- Dienstverleningsconcept